

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Организација и делатност градске изборне
администрације у Републици Србији**

(мастер рад)

Ментор

Проф. др Дејан Вучетић

Студент

Зорица Радуловић

Број индекса: М-038/16-О

Ниш, 2017.

САДРЖАЈ

Увод	1
I Историјски развој и промене локалног изборног система (од увођења вишестраначког система).....	3
II Упоредни систем локалних избора	10
2.1. Локални изборни систем у Црној Гори	10
2.2. Локални изборни систем у Хрватској	12
III Локални избори у Републици Србији	14
IV Градска изборна комисија	14
4.1. Надлежност градске изборне комисије.....	16
4.1.1. Изворна надлежност.....	16
4.1.2. Преносива надлежност	17
4.1.2.1. Бирачки спискови	17
4.2. Састав градске изборне комисије.....	19
4.2.1. Стални састав градске изборне комисије.....	19
4.2.2. Проширени састав градске изборне комисије.....	20
4.3. Права и обавезе градских изборних комисија и њених органа.....	21
4.3.1. Председник градске изборне комисије и секретар градске изборне комисије	22
4.3.2. Чланови градске изборне комисије.....	23
4.4. Начин рада градске изборне комисије.....	24
4.4.1. Сазивање и ток седнице.....	24
4.4.2. Предлози	27
4.4.3. Приговори	28
4.4.4. Записници, изворници и преписи аката градске изборне комисије	29
4.5. Јавност рада	30
4.5.1. Посматрачи	31
4.5.2. Објављивање аката, информатора о раду и информација	32
4.5.3. Конференције за медије	33
V Бирачки одбор	34
5.1. Надлежност бирачког одбора	34
5.2. Састав бирачког одбора	36
5.2.1. Стални састав бирачког одбора.....	36
5.2.2. Проширени састав бирачког одбора	37
5.3. Именовање чланова бирачког одбора	38

VI	Поступак спровођења локалних избора и учешће градске изборне администрације.....	40
6.1.	Расписивање локалних избора	41
6.1.1.	Редовни локални избори	41
6.1.2.	Ванредни локални избори	42
6.2.	Ток изборног поступка	42
6.3.	Кандидовање и утврђивање изборне листе	42
6.3.1.	Подносилац изборне листе	44
6.3.2.	Услови кандидовања	46
6.3.3.	Документација која се подноси приликом кандидовања	47
6.3.4.	Пријем и обрада изборне листе	50
6.3.5.	Одлучивање о изборној листи	51
6.3.6.	Повлачење и промена	54
6.4.	Припрема изборног материјала	56
6.4.1.	Гласачки листићи	58
6.5.	Одређивање бирачког места, бирачког одбора и броја бирача	60
6.6.	Време и место одржавања избора	60
6.7.	Предизборна тишина	61
6.8.	Изборни дан	62
6.8.1.	Припреме за почетак гласања	63
6.8.2.	Почетак гласања и гласање	65
6.8.2.1.	Гласање на бирачком месту	67
6.8.2.2.	Гласање са помагачем	70
6.8.2.3.	Гласање када бирач није у стању да дође на бирачко место	70
6.8.3.	Одржавање реда на бирачком месту	72
6.9.	Утврђивање, обрада и објављивање резултата избора	73
6.9.1.	Утврђивање резултата	73
6.9.2.	Разликовање важећег и неважећег гласачког листића	74
6.9.3.	Попуњавање записника о раду бирачког одбора	75
6.9.4.	Логичко – рачунска контрола записника о раду бирачког одбора	77
6.9.5.	Поступање са изборним материјалом након гласања	79
6.9.6.	Расподела мандата	81
	Закључак.....	85
	Литература.....	87
	Сажетак.....	91
	Биографија студента.....	95

Увод

Локални избори су стуб локалне заједнице. На локалним изборима бирају се представничка тела, која конструишу живот и будућност грађана локалне заједнице. Локални избори имају низ заједничких карактеристика са изборима на другим нивоима власти, заснивају се на демократским процедурама, нормативним и организационим правилима изборног законодавства, као и на презентовању кандидата у јавности. Разлике се зансивају на процесним, структурним обележјима, политичком утицају и важности. Локални избори ближи су бирачима, грађанима, па отуда и не чуди тежња грађана да одлучују и учествују о круцијалним питањима која су везана за њихов свакодневни живот. Локални избори су практична школа политике и зато је готово опште правило да политичари од посланика до функционера у странкама и власти, своје политичко образовање започну у локалној самоуправи. Локални избори налазе се у знатно подређенијем односу у односу на остале изборе, они су често само обриси и сенке националних избора, међутим постоје и присталице које сугеришу да су локални избори аутономни политички процеси, који самостално живе, функционишу, без ичијих уплива и моћи.

Локални избори трагају за самосталношћу, начином да опстану и одрже се мимо других избора, председничких и парламентараних, жеља да постану аутономни изборни процес и истински изабрани по вољи грађана дате локалне заједнице. Питање локалних избора дуго је било занемаривано од стране државе, остајало у сенци републичких. Значај локалног изборног процеса у Републици Србији актуелизује се током 90-тих година, увођењем вишепартијског система, нових политичких струја. Овај период представља нову декаду и обележен је као период демократских промена. Увођењем вишепартијског система долази до значајних промена на пољу регулисања локалне самоуправе и локалних избора. Захваљујући тим променама Србија добија и нормативни оквир локалних избора који су нужно и претпоставка успешног функционисања локалне заједнице.

Они имплицирају доношење нових закона, најпре Закона о територијалној организацији и локалној самоуправи 1991. године, аналогно томе настаје и Закон о локалним изборима 2002. године. Овим законом формиран је орган који самостално регулише локалне изборе, тачније формирана је изборна администрација. Изборна администрација спроводи и утврђује изборе за одборнике Скупштине општине или Скупштине града. Она је састављена из два тела изборне комисије и бирачких одбора. Градска изборна администрација настала је по угледу на Републичку изборну комисију и бирачке одборе. Отуда је и њено нормативно регулисање готово истоветно. Градска изборна комисија и бирачки одбори учествују заједно у регулацији локалног изборног циклуса. Они спровode изборне радње и врше контролу у предизборном, изборном и постизборном периоду. Градска изборна администрација омогућава равноправно кандидовање свих политичких актера и њихово учешће на локалним изборима. У случају нерегуларности или кршења законских прописа током избора, надлежни су Управни суд и градска изборна комисија.

I Историјски развој и промене локалног изборног система (од увођења вишестраначког система)

Локални изборни систем у Републици Србији последња два столећа доживљава значајне промене. Кључни узрок актуелизације тек након 90-тих године прошлог века тешко издвојити, у питању је више уско повезаних узрока који се међусобно условљавају и прожимају, од којих је најважније непостојање вишестраначког система. Са друге стране, локалне изборе историје у Републици Србији карактерише константна борба против изборних нерегуларности и превирања. Зато је потребно омогућити поштовање принципа слободних и поштених избора, који условљавају не само нужност равноправног учешћа у предизборном, изборном и постизборном периоду, већ и обавезу да држава омогући ефикасну, нестраначку, идеолошки неоптерећену контролу над изборним радњама и изборним процесом који врши изборна администрација¹.

Једном успостављени изборни системи врло често дуго трају, њихово трајање најчешће није пропорционално, одређено дугим и трајним истраживачким радом, нити је резултат пажљивог уређивања у складу са историјским, етничким, културолошким, техничким и другим мерилима². Они су огледало политичких актера и њихових интереса. Политички актери на тај начин своје знање користе за промоцију система који ће им омогућити комфорност и удобну фотељу, сигурни трофеј у изборној утакмици. Политичке странке које победе на изборима имају посебно важан утицај, јер њени лидери и чланови постају државни или локални функционери и на тај начин могу да делују на опште политичке оријентације и приоритета, али и на сасвим другачији избор проблема³. Период 90-тих година обележен је великим променама, распадом СФРЈ, ратовима, политичким сукоби и економским санкцијама. Увођење вишестраначког система није утицало на пад и слабљење тада водеће странке СПС предвођене Слободаном Милошевићем, већ је омогућило њен опстанак, дало доминантну власт све до краја 20 века и почетка 21 века.

---

¹ С. Соковић, *Право на посматрање*, ЦЕСИД, Београд, 2002, стр. 15.

² М. Јовановић, *Изборно право посткомунистичких држава упоредна анализа*, Страни правни живот, бр. 3. 2005, стр.46

³ И. Грдешић, *Политичко одлучивање*, Алинеа, Загреб, 1995, стр. 73.

Појава политичких странака деведесетих година довела је до увођења вишестраначког система у Републици Србији, најпре на државном, а потом и на локалном нивоу⁴. Први вишестраначки избори на националном нивоу одржани су 1990. године, док су локални избори одржали са закашњењем од две године, 1992. Први Закон о територијалној организацији и локалној самоуправи ступио је на снагу 1991. године, осим што је регулисао организацију локалне самоуправе регулисао је и систем спровођења локалних избора. Први локални избори одржани су 31. маја 1992. године, бивају обележени победом СПС-а и бојкотом већине опозиционих партија, а једина партија која доживљава успон била је партија СРС. Кључ неуспеха опозиционих власти огледао у слабости у организационом и кадровском погледу и кроз идеолошку неформатизованост. Подаци о овим локалним изборима не постоје. Једини податак је тај да је СПС на овим изборима освојио већину у 171 општини, а у 13 општина чак сва одборничка места⁵.

Локални избори, њихово правно регулисање, дефинисано је на сличан начин као и бирање посланика у Скупштини Републике Србије. Законом о територијалној организацији и локалној самоуправи јединице локалне самоуправе добијају органе за спровођење локалних избора: општинску изборну комисију и бирачке одборе. Грађани су своје право да бирају одборнике остваривали као и данас на основу слободног, општег једнаког и непосредног изборног права, тајним гласањем. Одборници су бирани на основу двокружног већинског система, истим или прекопираним моделом на основу кога су бирани посланици у Народној скупштини. За одборника скупштине општине могао је бити изабран сваки грађанин који има пребивалиште на територији општине⁶. Изборе за одборнике Скупштине општине расписивао је председник Народне скупштине.

---

⁴ Нови политички актери који су створили вишестраначки систем били су подељени на : Традиционалистичко-националистички опозициони блок , који чини СПО, а касније и радикална странка (СРС). Затим грађанско-демократски блок ДС, Уједињена југословенска демократска иницијатива (УЈДИ) и Савез реформских снага Југославије (СРСЈ) и политичке партије националних мањина Мађара, Муслимана и Албанаца са југа централне Србије и блок партије Албанаца са Косова и Метохије који су били организовани у Албанску алтернативу у којој водећу улогу има Демократски савез Косова. М. Мијатовић, *Политичке последице локалних избора у Републици Србији*, Докторски рад, Факултет Политичких наука Универзитета у Београду, 2015, стр. 75.

⁵ М. Мијатовић, *н.д.*, стр. 78-79.

⁶ Б. Милосављевић, *Два века локалне самоуправе у Србији: Развој законодавстава 1804-2014*, (2015); преузето 11.05.2017. <http://www.skgo.org/publications/download/499> стр. 460.

Период од дана расписивања избора до дана одржавања избора није могао бити мањи од 30 ни више од 90 дана⁷. Општинска изборна комисија спроводи локалне изборе, односно изборе за одборнике скупштине општине, њена надлежност је шира, она је у обавези да прописује обрасце који су неопходни за спровођење изборних радњи, организујући и све техничке припреме. Општинска изборна комисија у свом саставу има: председника, секретара и најмање три члана који имају заменике, док бирачки одбори у свом саставу има: председника и најмање два члана који имају заменике⁸.

Изборну комисију тј. њене чланове, укључујући и заменике именује скупштина општине. Чланове изборне комисије и бирачких одбора морају именовати представници политичких странака, односно других политичких организација и група грађана. Ниједна политичка странка, а притом ни друга политичка организација не могу имати више од једне трећине чланова изборне комисије, односно чланова бирачког одбора⁹. Општинска изборна комисија и бирачки одбори функционишу повезано током трајања изборног процеса. Општинска изборна комисија објављује укупне резултате избора одборника и свој извештај је у обавези да поднесе органу који ју је изабрао тј. скупштини општине. Заштиту изборног права обезбеђују општинска изборна комисија и општински суд. Сваки бирач, кандидат за одборника и подносилац предлога кандидата има право да поднесе приговор општинској изборној комисији због неправилности у поступку предлагања кандидата и у поступку избора одборника¹⁰. Против тог решења могуће је изјавити жалбу надлежном општинском суду. Поступак спровођења избора за одборника скупштине града Београда врши се на начин предвиђен за избор одборника скупштине општине.

Други локални избори одржани су након четири године 3. новембра 1996. године, под знатно повољнијим условима за саму земљу, али је заинтересованост за локалне изборе од стране бирача знатно опала у односу на изборе из 1992. године. Иако су престале санкције које су УН увеле и ратови, то "мирно доба" трајало је свега пар година.

---

⁷ Чл. 34 Закон о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи, *Службени гласник РС*, бр. 47/91.

⁸ *Ibid.* чл. 35.

⁹ *Ibid.* чл. 36.

¹⁰ *Ibi.* чл. 40.

Гледано са нормативне стране ови избори нису донели никакве новине, на снази је остао да важи закон из 1991. године двокружни и већински изборни систем¹¹. Локални избори одржани су у 185 општина и пет градова: Београду, Новом Саду, Крагујевцу, Нишу и Приштини¹². Број странака који је учествовао у овим изборима био је знатно виши него на претходним изборима, свеукупна ситуација у земљи дала је подстрек опозицији, учествовало је чак 65 политичких странака, 14 странака националних мањина и 29 коалиција, према бирачком списку гласало је 7.158.146 бирача или 59,96 % бирача¹³.

Локални избори добијају на значају након другог изборног круга, где је владајућа странка тј. СПС покушала да кривотвори изборне резултате. Председник Слободан Милошевић и министар иностраних послова СР Југославије Милан Милутиновић позивају мисију за Организациону безбедност и сарадњу (ОЕБС), да оцене регуларност избора. Одлука ОЕБС-а није ишла у прилог поднетом захтеву, јер је опозиција однела победу на локалним изборима у другом кругу у спорним општинама и тада крећу масовне демонстрације на територији Републике Србије од стране опозиције¹⁴.

Победа опозиције у главном граду, извршила је знатан утицај на развој локалне демократије. Вишестраначје на локалном нивоу добија своје право место, не симболично у понеком опозиционом одборнику, а заступљеност опозиције досеже чак до централних функција власти, како представничке тако и извршне у градова и општинама¹⁵. Локални избори одржани 2000. године велика су промена на политичкој сцени Србије, и уследили су након низа догађаја који су из корена изменили стање у земљи. Један од тих догађаја су немири на Косову и Метохији који су прерасли у оружану побуну Албанаца, уз мешање САД-а и ЕУ. Све је праћено неуспешним мировним преговорима у Рамбујеу 1999. године и бомбардовањем од стране НАТО пакта¹⁶.

---

¹¹ М. Мијатовић, *н.д.* стр. 137.

¹² Републички завод за статистику, *Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији*, (1996); преузето 13.05.2017. <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G1997/pdf/G19976002.pdf> стр.139.

¹³ Ibid. <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G1997/pdf/G19976002.pdf> стр.3.

¹⁴ М. Мијатовић, *н.д.* стр. 147.

¹⁵ М. Мијатовић, *н.д.* стр. 164.

¹⁶ Агресија бива окончана потписивањем Кумановског споразума, када су управу над Аутономном покрајином Косова и Метохије преузеле су Уједињене нације "поштујући" Резолуцију Савета безбедности 1244.

Локални избори након тога дуго неће бити одржани на простору Косова и Метохије, прво одржавање након низа година бић спроведено тек под надзором ОЕБС-а 2008. године. Смењивање власти Слободана Милошевића и коначан слом СПС била је жеља не само опозиције већ и страних сила и до тога долази 5. октобра 2000 године, након великих демонстрација. Слободан Милошевић је морао да прихвати пораз на изборима за председника СР Југославије који су одржани исте године 24. септембра, а овај догађај бива упамћен као демократске промене. По први пут на изборима по већинском систему примењен је принцип избора у једном кругу, изабран је онај кандидат који је у изборној јединици добио, највећи број гласова, без обзира да ли има више од 50% од укупног броја гласова или не. Овај систем је примењен како би владајућој партији лакше омогућио победу, међутим до те победе није дошло¹⁷.

Локални избори одржани су заједно са парламентарним, председничким и са изборима за Веће грађана Савезне скупштине. Ови локални избори одржани су на основу Закона о локалној самоуправи из 1999. године. Новина које се тичу изборне администрације која спроводи изборе нема, све је регулисано на истоветан начин као и претходним законом. Значајна новина по којој се овај закон издваја тиче се броја одборника у представничким телима, где број одборника не може бити мањи од 25 ни већи од 90¹⁸. Избори су спроведени у 159 општина и градовима Новом Саду и Крагујевцу, као и за скупштине града Београда и Ниша¹⁹. Локални избори услед свих догађаја нису одржани на Косову и Метохији и на осам бирачких места. На локалним изборима изашао је велики број бирача чак 74,68% бирача, без бирача са Косова и Метохије. Коначну победу однела је нова политичка коалиција Демократска опозиција Србије са 44,6%, док је другопласирана странка до тада владајућа СПС освојила 39,4% и на тај начин доживела коначан пад. Трећепласирана је била група грађана са освојених 4,4%²⁰.

---

¹⁷ По већинском изборном систему у случају да два кандидата добију исти број гласова, избори се понављају.

¹⁸ Чл.81. Закон о локалној самоуправи, *Службени гласник РС*, бр. 49/99.

¹⁹ Републички завод за статистику, *Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији*, (2000); преузето 21.05.2017 <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2001/pdf/G20016003.pdf> стр. 9.

²⁰ Републички завод за статистику, *Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији*, (2000); преузето 21.05.2017 <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2001/pdf/G20016003.pdf> стр. 109-113.

Следећи локални избори одржани су 2002. године и 2004. године, када су донети су Закон о локалним изборима и Закон о локалној самоуправи, чиме се први пут самостално регулишу избори за одборнике и председника јединице локалне самоуправе. Законом о локалним изборима регулише се читав поступак спровођења избора на локалном нивоу, на овај начин локални избори добијају своје право место у политичком систему Републике Србије. Новина у погледу изборне администрације тиче се промене њеног имена, јер општинска изборна комисија мења назив у изборна комисија локалне самоуправе или скраћено изборна комисија.

Садржинске промене у овом изборном циклусу тичу се увођења пропорционалног изборног система са општином или градом као једном изборном јединицом, затвореном блокираном листом, законским изборним прагом од 3% важећих гласова и Хер-Нимајеровом формулом за расподелу мандата²¹. Овим законом је предвиђено да 30% кандидата мора бити из редова мање заступљеног пола, као и да у општинама у којима су заступљени језици националних мањина изборна комисија мора да штампа гласачке листиће на језицима тих националних мањина²². Долази до хармонизације изборног система за одборнике и народне посланике. Према подацима Републичког завода за статистику гласао је 2.553.693 бирача или 40,06%²³. Овај изборни циклус карактерисало је повећање броја учесника услед ниског изборног прага. На овим изборима није било победника, нити је нека странка добила већину. То је за последицу имало изразиту фрагментираност скупштина општина и градова. Иако на овим локалним изборима није било јасног победника, по броју гласова издвајају се Српска радикална странка и Демократска странка²⁴. Ови избори донели су дестабилизацију власти на локалном нивоу.

---

²¹ М. Јовановић, *Изборни систем локалне самоуправе у Србији- Генеза, последице и идеје за реформу*, Полис, бр.1., 2015 стр. 6.

²² М. Мијатовић, *н.д.* стр. 220.

²³ Републички завод за статистику, *Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији, (2004)*; преузето 29.05.2017 <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2005/pdf/G20056002.pdf> стр. 3-11.

²⁴ М. Јовановић, *н.д.*, стр. 7.

Следећи изборни циклус био је 2008.године након референдумске одлуке Црне Горе да прогласи самосталност и преговора о статусу Косова и Метохија за проглашењем независности. Заједно са редовним локалним изборима одржани су и ванредни парламентарни избори услед конфликта водећих странака, а актуелна питања државног значаја поново ће засенити локалне изборе²⁵. Поучени фрагментарношћу на претходним изборима Законом о локалним изборима подигнут је изборни праг са 3 на 5 %, али у расподели мандата могу учествовати политичке странке националних мањина и коалиције странака политичких мањина и када су добиле мање од 5% гласова од укупног броја бирача који су гласали²⁶. Расподела мандата врши се применом система највећег количника. Локални избори одвијају се на територији читаве земље, укључујући и Косово и Метохију. На овим локалним изборима гласао је 4.008 071 или 61,20% бирача²⁷. Њих карактерише обнова претходне праксе Они да локалне власти уподобљавају са оним на националном нивоу²⁸.

Наредни локални избори одржани су 2012. године заједно са председничким и локалним због жеље ДС-а да организујући председничке, парламентарне и локалне изборе буде носилац свих активности у кампањи²⁹. Пораз на председничким изборима коштао је ДС губитка власти на републичком нивоу. СПС, који је 2008. године омогућио ДС да капитализује победу на председничким изборима и формира владу, променио је коалиционог партнера. Иако су демократе освојиле релативну већину, на локалним изборима победник је била Српска напредна странка настала из СРС, која тако успоставља контролу и осваја локалну власт у највећем броју општина и градова³⁰. Подаци Републичког завода указују да је на овим изборима гласало 6.583 714 или или 57,88% од укупног броја бирача³¹.

---

²⁵ М. Мијатовић, *н.д.*, стр. 250.

²⁶ Чл. 40. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 70/07.

²⁷ Републички завод за статистику, *Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији* (2009), преузето 02.06.2017 <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2009/pdf/G20096005.pdf> стр.11.

²⁸ М. Мијатовић, *н.д.*, стр. 296.

²⁹ М. Мијатовић, *н.д.*, стр. 306.

³⁰ М. Јовановић, *н.д.*, стр. 9.

³¹ Републички завод за статистику, *Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији*, (2012); преузето 03.06.2017 <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2012/pdf/G20126016.pdf> стр.11.

Законом о локалним изборима уведена је обавеза да сваког кандидата на изборној листи мора подржати најмање 30 бирача, начин именовања нових одборника у случају престанка мандата и да се мандати на изборној листи деле на основу редоследа на листи³².

II Упоредни систем локалних избора

Упоредном анализом система локалних избора увиђа се могућност за унапређењем, могућност да се сагледају предности и мане локалног изборног система Републике Србије из једне друге визуре, са другачијим погледом и из друге перспективе. Уподрени систем локалних избора омогућује да се локални изборни систем Републике Србије подигне на виши ниво, утврди предност локалног изборног система и његова мањкавост. Ови изборни системи само су показатељи тренутне нормативне уређености и неуређености локалног изборног система у Србији.

2.1. Локални избори у Црној Гори

Први вишестраначки избори у Црној Гори одржани су крајем 1990. године, 9. децембар формално је означен као период раскида са једностраначким изборним системом. Овај период означен је као период прекратнице, он је из корена изенио политичку сцену у Црној Гори и истовремено и у Републици Србији. Развој, правац, интензитет и динамика процеса трансформације система политичке репрезентације били су условљени мноштвом врло различитих фактора. и систем у Црној Гори био је истоветан локал Локални изборн ном изборном систему у Србији, све до распада Србије и Црне Горе 2006. године³³. Вршењем упоредне анализе уочавају се сличности између садашњих локалних изборних система, али и разлик. Република Црна гора извршила је последњих година знатне промене, унапредивши свој изборни систем посебно у технолошком погледу.

---

³² Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

³³ В. Павићевић, О. Комар, З. Вујовић, *Избори и изборно законодавство у Црној Гори 1990-2004*, Подгорица, 2005, стр. 11-12.

Сличности између локалног изборног система Републике Србије и Црна Горе огледају се у начину спровођења изборних радњи од стране изборне администрације, односно изборне комисије и бирачких одбора, чак је састав, начин рада, поступак спровођења избора за одборнике скупштине града истоветан. Међутим и поред сличних радњи које спроводе ови органи, постоје и разлике. Разлике се најпре уочавају у роковима у којима се спроводе локални избори, одлука о расписивању избора за одборнике скупштине града, коју доноси изборна комисија мора бити донета најканије 15 дана пре истека изборног периода одборника којима тече мандат, као и да од дана расписивања избора до одржавања избора одборника не може протећи 60 ни више од 100 дана.

Разлике су уочљиве и код именовања секретара изборне комисије, секретар се именује на предлог парламентарне опозиције. За секретара се именује кандидат на предлог опозиционе изборне листе која је на претходним изборима добила највећи број одборничких мандата. Два члана сталног састава изборне комисије у Црној Гори именују се на предлог парламентарне опозиције. Број бирача који је потребан да подржи изборну листу износи 0,8%, док је за припаднике националних мањина овај проценат мањи. Технолошким унапређењем Црна Гора је значајно одскочила од уобичајеног система гласања, промене су уочиљиве код начина гласања. Нови модел гласања, прожет је иновацијама. Овај начин гласања значајно би унапредио систем спровођења гласања, умањио поступке у којима се због неправилности које настају услед гласања често понављају избори и изборне радње.

На бирачким местима у Црној Гори приликом гласања користе се електронски уређаји за идентификацију бирача. Електронски уређаји омогућавају да бирачки одбор бираче идентификује, идентификација се врши тако што се на монитору електронског уређаја приказује фотографија бирача која се штампа са папирним одрезак-потврдом коју потписује председник и члан бирачког одбора. Гласачки листић у Црној Гори има два дела, контролни купон, односно одрезак гласачког листића, на коме се налази јединствени гласачки број и гласачки листић. Гласање као завршни чин изборног процеса одвија се тако што бирач након спроведеног гласања прилази жребираном члану бирачког одбора, члан бирачког одбора на перфорираном месту одваја контролни купон од гласачког листића, тек након тога бирач свој гласачки листић убацује у гласачку кутију.

Још једна значајна разлика уочљива је код повреде тајности гласања од стране бирача, под повредом тајне гласања убраја се и повреда у случају када бирач повреди тајност гласања тиме што јавно покаже члановима бирачког одбора гласачки листић, у том случају гласачки листић бирача постаће неважећи³⁴. Анализа изборног система Црне Горе указује нам да формално-правно политичке странке и даље заузимају централно место у изборима и представничким телима, док ту улогу им је омогућило изборно законодавство³⁵. Упоредном анализом утврђујемо да нормативно уређење изборног процеса није једино и нужно, већ да је осим нормативног уређења потребно унапредити и технолошки изборни систем. Технолошким унапређењем значајно се олакшавају изборне радње изборне администрације и смањују грешке у њеном раду.

2.2. Локални избори у Хрватској

Први локални избори у Хрватској одржани су 1990. године, као и у Републици Србији они су први вишестраначки избори. Локалне изборе у Хрватској спроводе два тела, изборно повјеренство, у Србији је то изборна комисија и бирачки одбори. Упоредна анализа и код овог изборног система указује на постојање сличности међу њима. Сличности су присутне код поступка спровођења изборних радњи од стране изборне комисије и бирачких одбора, начин њиховог руковођења, рада, но и поред доста сличности разлике се никако не могу занемарити. Значајна разлика ових изборних система присутна је код процеса кандидовања, тј. која лица могу да буду кандидати за одборнике у скупштини града. У Хрватској за чланове представничких тела могу бити изабрани, осим држављана Републике Хрватске, и држављани другугих држава чланица Европске Уније. Изборе за чланове представничких тела у Републици Хрватској расписује Влада Републике Хрватске, док у Републици Србији локалне изборе расписује председник Народне скупштине или председник скупштине града. Разлике су присутне и код рокова током којих је изборна администрација у обавези да спроведе поједине изборне радње.

---

³⁴ Закон о избору одборника и посланика, *Службени лист РЦГ*, бр. 16/200, 9/2001, 41/2002, 45/2004.

³⁵ Ђ. Блажић, *Локална самоуправа*, Факултет за државне и европске студије, Подгорица, 2007, стр. 84

Редовни избори регулисани су на специфичан начин, наиме одржавање редовних избора одређено је тачно календарски, односно редовни избори одржавају се треће недеље у месецу мају, сваке четврте године. Број бирача који је неопходан да подржи изборну листу будућих одборника варира и зависи од броја бирача у изборној јединици. Број чланова изборног повјеренства у Хрватској (изборне комисије), чине три представника већинске политичке странке или странака и три договорено предложена представника опозиционих политичких странака, који се одређују 8 дана од ступања на снагу одлуке о расписивању избора.

За чланове изборног повјеренства морају бити изабрани само магистри права, који не смеју бити чланови политичких странака, као ни чланови бирачког одбора. Бирачке одборе осим председника и потпредседника чине и осам чланова. Записник о раду дужна су да воде оба тела. Посебан третман резервисан је за бираче националних мањина приликом гласања. Сваки гласачки листић у Хрватској има серијски број. Током гласања гласачки листићи слажу се по серијским бројевима и постављају лепезасто, лицем окренутим према доле, како би се онемогућио увид у серијски број. Временски период гласања током изборног дану краћи је, уместо регуларног времена од 7 часова до 20, у Хрватској изборни дан траје до седамнаест часова.

Приговори због неправилности у поступку кандидовања или у поступку избора за чланове представничког тела, могу да поднесу само политичке странке, кандидати, носиоци кандидатских листа, најмање 100 бирача или 5% бирача јединице у којој се спроводе избори, овима ограничења директно утичу на изборна права бирача, тј. грађана чиме се ускађује се заштита изборног права ширем кругу. Против решења надлежног изборног повјеренства, подносиоц приговора има право да поднесе жалбу Уставном суду Републике Хрватске³⁶. Модел изборног система Републике Хрватске нуди унапређење на нивоу неполитизације чланова изборног повјеренства, односно изборне комисије, чиме директно утиче на нужност њихове обучености и стручне оспособљености у домену права, а самим тим и у домену локалних избора.

---

³⁶ Народне новине, *Закон о локалним изборима*, Загреб, (2012); преузето 24.07.2017. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_12_144_3074.html

Применом овог модела значајно би се утицало на промене у кадровском погледу изборне комисије, чиме би стало на пут партизацији локалне изборне администрације и утицају политичких актера.

III Локална изборна администрација у Републици Србији

У Републици Србији изборна администрација формира се по хоризонталном принципу³⁷. Изборну администрацију према одредбама Закона о локалним изборима из 2007. године чине две врсте органа : *изборна комисија локалне самоуправе* или скраћено изборна комисија и *бирачки одбори*. Иако је изборна администрација орган који самостално и независно води изборе локалне самоуправе, постоје одређене особености које су условиле настанак и развитак овог органа. Локална изборна администрација настала је по угледу на Републичку изборну комисију и бирачки одбор који су надлежни за спровођење изборна на републичком нивоу власти.

IV Градска изборна комисија

Изборна комисија локалне самоуправе је посебно тело чији је задатак да организује локалне изборе и обезбеди законитост и правилан ток локалних избора. Изборној комисији приликом регулисања послова из свог делокруга помажу и други органи, пре свега бирачки одбори, а онда и градска управа, Министарство локалне управе и самоуправе и други. Изборна комисија је дужна да доноси одређене акте ради што ефикаснијег и ефективнијег функционисања. То су разна упутства за спровођење избора, обрасци, правилници, закључци и др. Изборна комисија локалне самоуправе може бити:

- *општинска изборна комисија*
- *и градска изборна комисија*

---

³⁷ Неправилности у изборном процесу, *Изборна администрација*, Ђ.Вуковић, Д. Вучетић, (2013); преузето 22.08. 2017. <https://sr.scribd.com/document/126360316/Izbori-2012-Ne-pravilnosti-u-izbornom-procesu> стр. 30.

Надлежност општинске изборне комисије је спровођење избора за одборнике општине, док је надлежност градске изборне комисије за спровођење избора за одборнике града. Градска изборна образује се за подручје изборне јединице³⁸. Градска изборна комисија именује се на предлог одборничких група у скупштини града, на период од четири године³⁹. Градска изборна комисија има свој печат и штамбиљ⁴⁰. За рад и функционисање градске изборне комисије потребно је обезбедити најмање једну канцеларију, коју користе органи града у којој би радним данима, као и данима за које је одређено дежурство, сви учесници у изборном процесу могли да добију информације неопходне за законито и благовремено предузимање радњи у поступку избора за одборнике скупштине града. Канцеларија мора бити опремљена телефонском линијом и телефонским апаратом, металним ормарима, односно касама за смештај изборног материјала и документације чије је чување и адекватно обезбеђење неопходно, компјутерима, штампачима, факсом и другом опремом која је потребна за рад лица ангажованих у изборном процесу.

Градској изборној комисији треба омогућити коришћење адекватне сале за седнице за одржавање састанака, у циљу несметаног рада њених чланова. С тим да у сали морају бити обезбеђени услови за аудио снимање, обезбеђени услови за адекватно информисање грађана и учесника у изборном процесу, о радњама, роковима за предузимање појединих радњи, као и о самом току изборног процеса. Градској изборној комисији треба ставити на располагање званични сајт града, огласну таблу и гласило јединице локалне самоуправе. Треба омогућити да сви запослени, органи, стручне службе органа, а које су ангажоване у изборном процесу буду на располагању градској изборној комисији, за обављање радњи, које су у делокругу њене надлежности.

---

³⁸ Закључак о начину рада и функционисања на поновним изборима за одборнике Скупштине града Крагујевца, *Службени лист града Крагујевца*, бр. 5/16.

³⁹ Неправилности у изборном процесу, *Изборна администрација*, Ђ.Вуковић, Д. Вучетић (2013); преузето 23.08.2017. <https://sr.scribd.com/document/126360316/Izbori-2012-Ne-pravilnosti-u-izbornom-procesu> стр. 33.

⁴⁰ Чл. 3. Пословник градске изборне комисије Ниш, *Службени лист града Ниша* бр. 20/2016.

Сви они морају при том да водити рачуна да не ремете обављање редовних послова градске изборне комисије⁴¹.

4.1. Надлежност градске изборне комисије

Надлежност је скуп права и обавеза који се везују за један орган. Надлежност се дефинише још и као право и дужност неког органа да одлучује о конкретним стварима на неком подручју. Правила надлежности су строга, њихово непоштовање повлачи формалну незаконитост решења које доноси градска изборна комисија⁴². Против одлука градске изборне комисије из деолокруга њене надлежности могуће је користити редовна и ванредна правна средства. Питање надлежности градске изборне комисије регулисана је Законом о локалним изборима. Надлежност изборне комисије може бити изворна и преносива. Изворна комисија је дужна да приликом спровођења послова који спадају у надлежност других органа, олакшава и помаже им у раду доношењем одређених аката тј. упутстава за спровођење избора (све то ради што хармоничнијег, ефективнијег и ефикаснијег функционисања). У свом раду, градска изборна комисија сходно примењује упутства и друге акте Републичке изборне комисије који се односе на спровођење избора за народне посланике.

4.1.1. Изворна надлежност

Изворне надлежности градске изборне комисије финансирају се из буџета града. Изворна надлежност је основ делатности градске изборне комисије. Градска изборна комисија је одговорна за све радње које проистичу из њене изворне надлежности и у случају нерегуларности градска изборна комисија трпеће одређене последице и санкције. У изворну надлежност градске изборне комисије спадају:

- утврђивање да ли су изборне листе сачињене и поднете у складу са прописима о избору одборника,
- проглашавање изборне листе,

---

⁴¹ Одлука о мерама и активностима за обезбеђивање услова за рад и функционисање Градске изборне комисије, *Службени лист града Крагујевца*, бр. 11/12.

⁴² П. Димитријевић, *Управно право*, Ниш, Правни факултет, 2008, стр. 27-28.

- старање о законитостима спровођења избора за одборнике скупштине града,
- прописивање образаца и организација и припреме за спровођење избора за одборнике скупштине града,
- одређивање бирачких места и именовање њених чланова, давање упутстава бирачким одборима,
- одређивање бирачких места, утврђивање облика и изглед гласачких листића, број гласачких листића за бирачка места које записнички предаје бирачким одборима,
- подношење извештаја скупштини јединице локалне самоуправе о спроведеним изборима за одборнике
- утврђивање и објављивање укупних резултата избора, за одборнике скупштине града⁴³.

4.1.2. Пренета надлежност

У домен пренете надлежности спадају они послови за које је надлежна држава тј. Република Србија. Поверени послови остају у надлежности државе, али се њихово обављање у одређеном тренутку поверава неком другом органу нпр. Градској изборној комисији. Приликом преноса одређене надлежности постоје права и обавезе органа који обављају поверену надлежност и овлашћење органа који обавља надзор. Држава је у обавези да том приликом повери средства ради остваривања и вршење тих послова⁴⁴. Поверени послови подлежу надзору државе⁴⁵. У пренету надлежност градске изборне комисије спадају бирачки спискови.

4.1.2.1. Бирачки спискови

У Републици Србији компјутерски се води општи бирачки списак по јединицама локалне самоуправе, као део јединственог, повезаног система. Овај посао је у надлежности Министарства државне управе и локалне самоуправе, посао поверене надлежности градске изборне комисије постаје само на изборни дан.

---

⁴³ Чл. 15. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

⁴⁴ Д. Вучетић, Д. Јанићијевић, *Децентрализација као полазиште даљег развоја Србије*, приручник, Ниш, 2006, стр. 41.

⁴⁵ М. Пајванчић, *Уставно право*, Правни факултет Универзитета Нови Сад, 2014, стр. 329-330.

Бирач може бити уписан у бирачки списак само на једном бирачком месту. Бирачки спискови су јавне исправе, воде *ex officio*, њихов упис, брисање, врши се још и на основу захтева бирача⁴⁶. Упис у бирачки списак пре свега врши се на основу података из матичних књига и службене евиденције, других исправа и других веродостојних доказа, као и непосредног проверавања по службеној дужности⁴⁷. Бирачки спискови могу се водити: по свескама, у облику картотеке, датотеке или на магнетном диску, могу бити различитог изгледа⁴⁸. Код нас је присутно вођење бирачког списка у виду свеске, где бирачки списак мора да садржи: име и презиме бирача, име једног од родитеља бирача, јединствени матични број грађана, датум и место рођења бирача, пол бирача, место пребивалишта, адреса бирача јединице локалне самоуправе у којој бирач има место пребивалишта, на крају бирачког списка налази се простор за својеручни потпис бирача и место за примедбу. Име и презиме бирача који је припадник националне мањине двојако се уписује: прво ћириличким писмом према правопису српског језика, а потом писмом и према правопису припадника националне мањине⁴⁹. Бирач се уписује у бирачки списак према месту пребивалишта.

Уз бирачки списак води се посебна евиденција бирачких места која садржи број, адресу, опис и седиште бирачког места. Бирачки списак није једном дат, он је склон променама и изменама, ажурира се сваке календарске године. Свака промена на бирачком списку мора бити заснована на одговарајућем решењу. Сваки бирач има право на увид у бирачки списак, а осим бирача право увида имао и подносилац изборне листе или лице које он овласти⁵⁰. Министарство надлежно за послове управе решењем закључује бирачки списак 15 дана пре дана избора и решењем утврђује укупан број бирача у Републици Србији. Градска изборна комисија има право да врши измене све до тренутка док надлежно министарство не донесе решења. Решење се обавезно доставља градској изборној комисији, најкасније у року од 24 часа, од часа његовог доношења. Након протеча овог рока најкасније 72 часа пре дана избора, промене које се тичу бирачког списка може вршити само надлежно министарство управе и локалне самоуправе.

---

⁴⁶ Чл. 1-3. Закон о јединственом бирачком списку, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009 и 99/2011.

⁴⁷ Р. Марковић, *Уставно право и политичке институције*, Београд, 2008, стр. 22.

⁴⁸ Чл. 16. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

⁴⁹ Чл. 7. Закон о јединственом бирачком списку, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009 и 99/2011.

⁵⁰ Чл. 6-9. Закон о јединственом бирачком списку, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009 и 99/2011.

Министарство државне управе и локалне самоуправе је дужно да у року од 48 сати од закључења бирачких спискова достави оверене изводе из бирачких спискова по бирачким местима бирачким одборима. Подносилац захтева може на решење градске изборне комисије поднети жалбу министарству надлежном за послове управе у року од 24 часа од дана када је решење примио, у обавези је да у року од 48 часова доноси решење на жалбу. Против решења могуће је поднети тужбу Управном суду, у року од 24 часа од дана када је решење примљено. Управни суд по тужби одлучује у року од 48 часова. Одлука Управног суда је правноснажна и извршна и против ње није допуштено подношење захтева за ванредно преиспитивање судске одлуке нити захтев за понављање поступка⁵¹.

4.2. Састав градске изборне комисије

Градска изборна комисија ради у *сталном саставу* и *проширеном саставу*. Стални састав изборне комисије чине такозвани **именовани чланови**, а проширени састав чине **опуномоћени чланови**.

4.2.1. Стални састав градске изборне комисије

Градску изборну комисију у сталном саставу чине *именовани* чланови. Именоване чланове именује скупштина града. Самосталност у раду градске изборне комисије не ремети скупштина, она креће са радом након именовања својих чланова, обавља своју делатност све док је орган који ју је изабрао, тј. скупштина не разреши⁵². Ниједна политичка странка или страначка коалиција не може имати више од половине чланова у сталном саставу градске изборне комисије. Изборну комисију у сталном саставу чине председник и најмање шест чланова које именује скупштина града на предлог одборничких група у скупштини града⁵³. Свака одборничка група може да предложи одређен број чланова и заменика чланова градске изборне комисије, при том тај број мора бити сразмеран њеној заступљености у скупштини града.

---

⁵¹ Ibid. чл. 13-17.

⁵² М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *Приручник*, Београд, 2006, стр. 77.

⁵³ Чл. 13-14. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

4.2.2. Проширени састав градске изборне комисије

Проширени састав градске изборне комисије чине осим именованих чланова и опуномоћени чланови, то су представници подносилаца проглашених изборних листа. Подносиоци проглашених изборника листа имају право да одреде по једног опуномоћеног члана и једног опуномоћеног заменика члана у проширеном саставу. Битно је нагласити да ово право не може да оствари свако тј. не може да оствари сваки предлагач изборне листе. Право на опуномоћене чланове може имати само онај предлагач изборне листе који је предложио одређен број одборника за скупштину града. Битно је разграничити да ли је подносилац политичка странка или политичка странка националне мањине, јер том приликом долази до различитог регулисања.

Уколико је:

1. Подносилац изборне листе политичка странка, онда ће она имати право да предложи опуномоћеног члана и заменика опуномоћеног члана, али само ако је предложила најмање две трећине кандидата од укупног броја одборника који се бира⁵⁴. Број одборника није исти у свим скупштинама градова, па самим тим овај број може да варира.
2. Политичке странке и коалиције политичких странака националних мањина могу остварити ово право уколико предложи најмање једну трећину кандидата за одборнике, од укупног броја одборника који се бира. Оне имају право на свог представника у проширеном саставу градске изборне комисије.

Градска изборна комисија даном проглашења изборне листе истовремено решењем утврђује који подносилац изборне листе испуњава услове за одређивање својих представника у проширени састав овог органа. Градска изборна комисија доноси решење којим се обавештавају подносиоци изборне листе да ли су испунили или нису испунили услове за одређивање опуномоћеног представника у градској изборној комисији у проширеном саставу.

---

⁵⁴ Чл. 13-14. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

Решење о испуњењу или неиспуњењу услова за одређивање опуномоћеног представника, градска изборна комисија доставља подносиоцу изборне листе у року од 24 часа од доношења тог решења⁵⁵. Подносиоци изборних листа ограничени су временским периодом, односно законским роком током кога могу предложити своје представнике за проширени састав изборне комисије, тај период износи пет дана пре одржавања избора. У случају да овај рок пропусти подносиоци изборних листа неће имати своје представнике у градској изборној комисији и без представника тих подносиоца листа градска изборна комисија ће несметано радити и функционисати.

4.3. *Права и обавезе чланова градске изборне комисије и њених органа*

Права и обавезе чланова градске изборне комисије различито су регулисана, она не престају у истом временском интервалу. Можемо разликовати две ситуације и то: Права и дужности именованих чланова градске изборне комисије не престају завршетком избора. Градска изборна комисија именованих чланова наставља са радом и након избора, њена надлежност није усмерена само на локалне изборе, изборе за одборнике Скупштине града, иако је главни акценат, тј. њени основни задаци организација, законитост и правилан ток избора, њене надлежности су знатно шире, она наставља са радом и након избора, решавајући по приговорима који јој бивају упућени, она одлучује и о начину чувања и руковања изборним материјалом како током тако и после избора, о начину додељивања мандата одборницима.

За разлику од градске изборне комисије у сталном саставу и њеног рада и након завршетка локалних избора, опуномоћени чланови тј. члановима градске изборне комисије у проширеном саставу престају функције, они престају са радом након спроведених локалних избора, мандат члановима проширене градске изборне комисије везан је за конкретне локалне изборе⁵⁶.

---

⁵⁵ Чл. 14. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

⁵⁶ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клечар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 77.

Градску изборну изборну комисију у сталном саставу чине: председник комисије, чланови комисије и њихови заменици (именовани чланови). Права и обавезе органа изборних комисија су различити, у зависности да ли је су у питању права и обавезе председника изборне комисије, чланова или секретара.

4.3.1. Председник градске изборне комисије и секретар изборне комисије

Председник изборне комисије мора бити дипломирани правник⁵⁷. Он сазива седнице изборне комисије и председава тим седницама. Председник градске изборне комисије има следеће обавезе:

- потписује акте градске изборне комисије,
- стара се да градска изборна комисија своје послове обавља у складу са законом и прописима,
- стара се о примени Пословника градске изборне комисије,
- одобрава службена путовања у земљи и иностранству⁵⁸
- организује и координира рад радне групе,
- обавља и друге послове утврђене законом и пословником⁵⁹.

Председник градске изборне комисије има заменика који обавља све оне дужности које у обавези да обавља и председник градске изборне комисије, те послове он може да обавља у случају одсутности или спречености председника градске изборне комисије. Заменик председника комисије може обављати све оне послове за које га председник комисије овласти⁶⁰. Председник градске изборне комисије може да овласти секретара градске изборне комисије да потписује акте градске изборне комисије, али само оне акте који се односе на оперативна питања⁶¹. Секретар градске изборне комисије мора бити дипломирани правник. Секретара бира скупштина града, има свог заменика.

---

⁵⁷ Чл. 14. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

⁵⁸ Чл. 7. Пословник о раду градске изборне комисије града Лознице, *Службени лист града Лознице*, бр.013-1-200/2016.

⁵⁹ Чл. 17. Пословник градске изборне комисије града Ниша, *Службени лист града Ниша*, бр. 20/2016.

⁶⁰ Чл. 12-13. Пословник о раду градске изборне комисије града Лесковца, *Службени лист града Лесковца*, бр. 18/2013.

⁶¹ Чл. 6. Пословник градске изборне комисије града Београда, *Службени лист града Београда*, бр.18/2008.

Секретар градске изборне комисије учествује у раду градске изборне комисије с тим да нема право да одлучује о питањима из надлежности градске изборне комисије⁶². Његове обавезе су следеће:

- припрема седнице градске изборне комисије,
- координира рад чланова и заменика чланова градске изборне комисије,
- помаже председнику градске изборне комисије у обављању послова из његове надлежности,
- стара се о припреми предлога аката које доноси градска изборна комисија и обавља друге послове у складу са законом, пословником и налозима председника градске изборне комисије.
- организује и координира рад радне групе⁶³.

4.3.2. Чланови градске изборне комисије

Чланови градске изборне комисије морају испунити одређене минималне законске услове како би били именовани. Законом прописани услови које морају испунити су следећи:

- морају бити пунолетна лица,
- пословно способна,
- држављани Републике Србије,
- физичка лица која имају пребивалиште на територији града на којој се спроводе локални избори,
- дипломирани правници.

Чланови градске изборне комисије морају да присуствују редовно седницама градске изборне комисије, они морају да активно учествују у расправи приликом одржавања седница, тако што ће постављати питања која су на дневном реду, улагати примедбе итд. Њихова активност посебно је везана за гласање о предлозима, јер о сваком предлогу они морају да се изјасне, с тим што могу гласати за, против или бити уздржани. Чланови градске изборне комисије су у обавези да обављају све задатке које им одреди градска изборна комисија.

---

⁶² Чл. 14. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

⁶³ Чл. 16-17. Пословник градске изборне комисије града Ниша, *Службени лист града Ниша*, бр. 20/2016.

4.4. Начин рада градске изборне комисије

Начин рада градске изборне комисије је различит у зависности да ли се ради о градској изборној комисији у сталном или проширеном саставу. Разлика у њиховом раду зависи од радњи које предузимају њени чланови. Но оно што је заједничко и што обједињује комисије у сталном и проширеном саставу јесте рад који мора бити на основу закона и прописа донетих на основу закона, битна одлика рада градске изборне комисије јесте самосталност, слобода у одлучивању. За обављање стручних и административно-техничких послова у вези са организацијом и спровођењем изборних радњи градска изборна комисија образује радне групе. Радне групе образују се из редова запослених и постављених лица у градским управама и службама града, на предлог председника градске изборне комисије и секретара градске изборне комисије⁶⁴.

4.4.1. Сазивање и ток седнице

Градска изборна комисија ради путем заседања на седницама. Седнице су одлучујуће и неопходне за рад градске изборне комисије, путем седница градска изборна комисија се састаје и гласа, решава сва питања из делокруга своје надлежности. Седнице градске изборне комисије одржавају се у њеном седишту. Саставни део унутрашње организације градске изборне комисије су седнице које сазива и на којима се састаје и заседа. Градска изборна комисија обавља своје активности на седницама. Све изборне радње које су везане за њене активности, почевши од предизборног, изборног и постизборног тока, гласања регулисане су Пословником градске изборне комисије⁶⁵.

На седници градске изборне комисије битно је одредити лице које ће бити дужно да сазива седнице. То лице је председник градске изборне комисије, он сазива седницу на своју иницијативу или на предлог најмање трећине чланова градске изборне комисије. Председник градске изборне комисије је дужан да седницу сазове у што краћем временском интервалу.

---

⁶⁴ Чл.17. Пословник градске изборне комисије града Ниша, Службени лист града Ниша, бр. 20/2016.

⁶⁵ Чл. 17. Пословник о раду градске изборне комисије града Лесковца, Службени лист града Лесковца, бр. 18/2013.

Седница се најчешће сазива писменим путем, али се може сазвати и телефонским позивом или на други одговарајући начин, најмање два дана одређеног пре одржавања седнице. Могућа су одступања од овог правила онда када за то постоје разлози, сходно томе седница градске изборне комисије може бити сазвана у краћем року од два дана од дана одређеног за одржавање седнице⁶⁶. Током сазивања седнице мора бити одређен тачан дан њеног одржавања, мора бити одређено време и место. Одређивање дана, места и времена су од значаја како би учесници према томе могли да равнају своје послове и оставе довољно времена за седницу. Приликом сазивања седнице мора бити одређен и предлог дневног реда за ту седницу. Уз сазив седнице члановима и заменицима чланова комисије доставља се материјал припремљен за тачке предложеног дневног реда, достављање материјала је неопходно како би се чланови и заменици не само упознали, већ припремили за дискусију и гласање.

Доставља се записник са претходне седнице комисије. Записник је исправа на основу које се може реконструисати ток састанка, тако да сва заинтересована лица, пре свега лица која имају то право, могу извршити увид у састанак градске изборне комисије⁶⁷. Седнице могу да функционишу тек онда када је присутан одређен број лица, јер приликом гласања за одлуке које се доносе на седницама потребно је постојање кворума, неопходног броја лица. Седница може да буде одржана тек онда када присуствује већина од укупног броја чланова, односно заменика чланова градске изборне комисије у сталном саставу, тј. проширеном саставу. Позвана лица могу да учествују у расправи само уколико им председавајући да реч.⁶⁸ Број лица утврђује се приликом отварања седнице, председавајући том приликом констатује број присутних чланова градске изборне комисије.

У случају одсуства председника градске изборне комисије седницом председава њен заменик. Заменик председника комисије води седницу у случају када председник градске изборне комисије мора из оправданих разлога да напусти седницу. У случају одсуства председника градске изборне комисије и његовог заменика седницом председава најстарији присутни члан градске изборне комисије.

---

⁶⁶ Чл. 13-15. Пословник градске изборне комисије града Ниша, Службени лист града Ниша, бр. 20/2016.

⁶⁷ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 138.

⁶⁸ Чл. 19. Пословник о раду градске изборне комисије града Лесковца, *Службени лист града Лесковца*, бр. 18/2013.

Када најстарији члан градске изборне комисије не може или неће да води седницу, седницу ће водити следећи најстарији члан градске изборне комисије⁶⁹. На седници могу бити присутна само позвана лица, а то су председник градске изборне комисије, чланови, секретар и заменици. Када се расправља и разматра о питањима која су везана за делокруг пословања државних представника, локалних органа и организација, на позив председника могу учествовати државни представници, представници локалних органа и организација⁷⁰. Ток седнице почиње усвајањем претходног записника. Усвајању претходног записника приступа се пре утврђивања дневног реда за ту седницу. Усвајању претходног записника приступа се само ако је сачињен и благовремено достављен члановима и заменицима чланова градске изборне комисије. Чланови и заменици градске изборне комисије могу стављати примедбе на записник о примедбама на записник градска изборна комисија одлучује редом којим су те примедбе изнете у расправи.

Уколико нема изнетих примедба, председавајући ставља на гласање записник у предложеном тексту. Уколико има примедби, одлучује се о њима, тек након одлучивања о изнетим примедбама на записник, председавајући константује да је записник усвојен у предложеном тексту, односно прихваћен⁷¹. Дневни ред утврђије градска изборна комисија. Дневни ред је срж сваке седнице, без утврђеног дневног реда немогућ је рад и функционисање градске изборне комисије. Дневни ред омогућава тематско и суштинско расправљање о питањима која градска изборна комисија мора да решава.

Утврђивање дневног реда је од значаја из разлога што се на тај начин постиже рационалност и уштеда времена у радној енергији учесника. Одређивање дневног реда је утврђивање послова које на састанку ваља обавити како би се постигао задати циљ⁷². Право да предлажу измену или допуну дневног реда имају сви чланови градске изборне комисије и њени заменици. О предлозима за измену или допуну дневног реда одлучује се без расправе, редом којим су предлози изнети на седници. Градска изборна комисија на седницама ради по тачкама дневног реда.

---

⁶⁹ Ibid. чл.19.

⁷⁰ Чл. 16. Пословник Републичке изборне комисије, *Службени гласник РС*, бр. 36/11.

⁷¹ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 139.

⁷² М. Петровић, *Наука о управљању као претпоставка управне политике*, Ниш, 2011, стр. 191-193.

Председник градске изборне комисије може да предложи члану градске изборне комисије да обавести све чланове о тачкама дневног реда и то пре отварања расправе по тачкама дневног реда. Председник градске изборне комисије може за то да овласти и неко друго лице тј.известиоца који ће на исти начин обавестити чланове о тачкама дневног реда⁷³. Тачке дневног реда омогућавају прецизно и ефикасно вођење састанка, без њиховог постојања састанак би могао олако да скрене у нежељеном правцу или постане хаотичан, због чега је председник градске изборне комисије као председавајући дужан да се стара о реду и миру. Председник градске изборне комисије на седници председава и даје реч члановима и заменицима чланова комисије пријављеним за учешће у расправи.

4.4.2. Предлози

Суштина вођења састанка је доношење одређених аката или докумената. Састанци градске изборне комисије воде се тако да чланови и заменици чланова активно учествују у расправи по тачкама дневног реда, а тек када су сва питања која су одређена дневним редом исцрпљена председавајући закључује расправу. Након закључења расправе учесници састанка прелазе на одлучивање. Већински кворум је неопходан ради доношења предлога, а за доношење одлуке неопходно је да се гласа већином гласова свих чланова градске изборне комисије у сталном или у проширеном саставу.

Секретар градске изборне комисије дужан је да се стара се о припреми предлога аката градске изборне комисије. Право гласа резервисано је за чланове градске изборне комисије, чији заменици немају прави гласа, до одступања од овог правила долази само онда када су чланови градске изборне комисије одсутни, тада заменици одсутних чланова градске изборне комисије могу гласати уместо њих. Гласање се спроводи ради одлучивања о одређеном предлогу, у ситуацији када је на седници изнето више предлога постоји редослед по којем се гласа, редослед гласања је истоветан као редослед изношења предлога током седнице.

---

⁷³ Чл. 22. Пословник о раду градске изборне комисије града Лесковца, *Службени лист града Лесковца*, бр. 18/2013.

У случајевима када предлог не добије потребан број гласова, градска изборна комисија одбија предлог⁷⁴. Гласање се на седницама градске изборне комисије врши подизањем руке⁷⁵. Ток вођење седнице је одређен правилима, тј. до одлучивања о одређеном акту долази по тачно утврђеном редоследу. На седницама најпре се гласа о предлозима који су одређени за брисање, односно измену, увек је први акт за гласање онај предлог који је одређен за брисање па тек акт који је одређен за измену. После гласања о свим предлозима, председавајући ставља на гласање усвајање предлоге аката у целини⁷⁶.

4.4.3. Приговори

На предлоге током вођења расправе, чланови градске изборне комисије могу стављати приговоре. Уколико је у току расправе изнет предлог за одбацивање приговора, председавајући најпре ставља на гласање тај предлог. Постоји редослед по којем се гласа и одлучује услед постојања више предлога, а осим овог редоследа постоји и редослед за одлучивање по приговорима. Уколико је изнето више различитих предлога за одбацивање приговора гласање се одвија редоследом којим су ти приговори изнети током дискусије на састанку. У случајевима када је неки од предлога усвојен, о осталим предлозима се не гласа током седнице.

Међутим уколико током седнице дође до ситуације да ниједан од изнетих предлога за одбацивање приговора не буде усвојен прелази се на предлоге за одбијање приговора. У ситуацији када ниједан предлог за одбацивање или одбијање приговора не буде усвојен градска изборна комисија се изјашњава о усвајању приговора. У оним случајевима када усвајање приговора не буде изгласано, односно не добије број неопходних гласова сматраће се да градска изборна комисија није донела одлуку по приговорима. Када током расправе не буду изнети предлози за одбацивање или одбијање приговора, градска изборна комисија одлучиће се на изјашњавање о усвајању приговора, а тек онда када усвајање приговора не добије број гласова, изјашњава се о одбијању приговора.

---

⁷⁴ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 140.

⁷⁵ Чл. 25. Пословник о раду градске изборне комисије града Лесковца, *Службени лист града Лесковца*, бр. 18/2013.

⁷⁶ *Ibid.* чл. 26.

Када ни одбијање приговора не добије број неопходних гласова, сматраће се да градска изборна комисија није донела одлуку по приговорима⁷⁷. О приговорима који су упућени градској изборној комисији, секретар градске изборне комисије ће најкасније у року од 24 часа од часа пријема приговора, дати стручно мишљење о начину решавања приговора. Стручно мишљење секретара градске изборне комисије је од значаја, јер се и на основу тог мишљења, саставља нацрт решења или одлуке.

Стручно мишљење секретара градске изборне комисије обухвата садржину приговора, чињенично стање, излагање законских одредби на основу којих се приговор решава и предлог како га треба решити. Решење по приговору градска изборна комисија мора донети у року од 48 часова од часа пријема приговора и доставља га подносиоцу⁷⁸. Кад је против решења градске изборне комисије донетог по приговору поднета жалба, градска изборна комисија ке дужна да жалбу достави заједно са оспореним решењем и свим потребним списима Управном суду истог дана, а најкасније у року од 12 часова од часа пријема жалбе⁷⁹.

4.4.4. Записници, изворници и преписи аката градске изборне комисије

Записник је исправа помоћу које се у основним цртама може реконструисати ток седнице које води градска изборна комисија. Помоћу записника утврђује се начин рада седнице. Записник садржи све податке о вођењу седнице. Записник садржи податке када се седница одржавала, тј. време одржавања седнице, дан, месец година, место одржавања седнице, дневни ред, тачке дневног реда, број лица који је био присутан током вођења седнице, и сва она лица која су присуствовала вођењу седнице. У записнику се може видети начин гласања на седници, ток вођења расправе, предлози и приговори о којима се расправљало, начин одлучивања и одлуке и закључци који су донети и други акти. У записник се не уноси сви, већ само битни и главни подаци о току и исходу седнице.

---

⁷⁷ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 140.

⁷⁸ Чл. 17. Пословник о раду градске изборне комисије града Лознице, *Службени лист града Лознице*, бр. 013-1-200/2016.

⁷⁹ Чл. 21. Пословник градске изборне комисије града Ниша, *Службени лист града Ниша*, бр. 20/2016.

На седници се воде стенографске белешке које чине саставни део записника, онда када због оправданих околности није могуће вођење стенографске белешке сачињава се препис тонског снимка седнице, који као и стенографске белешке сачињава саставни део записника. Записник мора да садржи и читак потпис председавајућег и секретара градске изборне комисије. Секретар је надлежно лице чији је задатак да води и чува записнике свих седница градске изборне комисије. Секретар градске изборне комисије сачињава изворник аката и врши препис аката градске изборне комисије. Изворник акта је текст акта који је усвојен на седници градске изборне комисије, сачињен у писаном облику и потписан од стране председавајућег лица. На крају изворника мора да стоји печат градске изборне комисије. Станкама се доставља умножен изворник, тј. сачињава се препис изворника који мора бити идентичан као и сам изворник, с тим што уместо потписа председавајућег на крају изворника мора да стоји потпис секретара и печат градске изборне комисије⁸⁰.

4.5. Јавност рада

Рад градске изборне комисије је јаван. Јавност у раду карактерише право свих грађана да буду информисани о току и резултатима избора за одборнике скупштине града⁸¹. Јавност у раду постиже се :

- објављивањем свих аката у градском службеном гласнику, или градском службеном листу, који мора бити у складу са пословником градске изборне комисије,
- објављивањем информатора о раду градске изборне комисије, којим се омогућава да грађани имају могу да приступе информацијама које су од јавног значаја,
- објављивањем свих информација које градска изборна комисија предузима,
- објављивањем информација путем званичне интернет странице града,
- издавањем саопштења за јавност⁸²,
- омогућавањем акредитованим представницима (како домаћим, тако страним) средстава јавног информисања да присуствују седницама градске изборне комисије,

---

⁸⁰ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 141.

⁸¹ Чл. 16. Пословник о раду градске изборне комисије града Лознице, *Службени лист града Лознице*, бр. 013-1-200/2016.

⁸² М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 141-142.

- омогућавање међународним организацијама и удружењима да прате ток избора, буду упознати са радњама које предузима градска изборна комисија, пазећи притом да се поштују принципи равноправности политичких опција и поштовање непристрасности заступљености странака у начину представљања и у квалитету прилога о активности странака⁸³.

4.5.1. Посматрачи

Правни основ за посматрање избора стиче се на основу поднете пријаве за посматрање, која мора бити уредно и благовремено поднета. Градска изборна комисија је у обавези да приликом подношења предлога од стране посматрача размотри и доносе одлуку у року. Председавајући градске изборне комисије надлежан је да прати да ли посматрачи испуњавају услове за праћење избора. Посматрачи на изборима за одборнике града могу бити домаћи и страни. Ширење активности посматрања избора како републичких тако и локалних у протекле две деценије директно је повезано са глобалним трендом демократизације. Посматрање избора је стога једна од активности и подршка на путу ка демократији. Посматрање избора је грађанска активност⁸⁴. Независни посматрачи, јесу лица која не учествују директно у изборној утакмици. Један од битних услова за посматраче је да они не могу бити чланови градске администрације, односно градске изборне комисије или бирачког одбора. У својој посматрачкој мисији они морају бити независни.

Сврха постојања независних удружења је да прати изборе, изборне радње које предузима изборна администрација, сензибилисање јавности и окупљање идеолошких и политички неопоредељених грађана који врше посматрање избора. Посматрање избора од стране невладиних организација код нас први пут је забележено 1997.године, а невладина организација која код нас прати изборе је CeSid - Центар за слободне изборе и демократију. Постојањем посматрача успоставља се појачана транспарентност и отвореност изборног процеса. Сама мисија посматрања избора је дугорочан процес.

---

⁸³ С. Соковић, *н.д.*, стр. 19-24.

⁸⁴ ОЕБС Канцеларија за демократске институције, *Приручник за посматрање избора*, Пољска, (2006); преузето 26.07.2017. <http://www.osce.org/sr/odhr/elections/70293?download=true>

Посматрачи посебну пажњу посвећују третману на националних мањина и жена. Посматрање избора се чини кроз неколико фаза: предизборну, изборну и постизборну и обухвата различите сегменте ових фаза. Постоје правила која сваки посматрач мора да испуни: своје обавезе мора да врше на ненаметљив начин, носи прописану идентификацију, на бирачким местима не смеју имати партијске симболе, боје или заставе, морају да се уздржавају било каквих преурањених примедба, о својим посматрачима и средствима јавног информисања или другим заинтересованим лицима, поштујући позитивно-правне прописе Републике Србије⁸⁵. Бирачки одбор може да удаљи посматраче са бирачког места уколико нарушавају ред на бирачком месту, или ометају рад бирачког одбора, а посебно ако на било који начин покушају да учествује у раду бирачког одбора⁸⁶.

4.5.2. Објављивање аката, информатора о раду и информација

Право на информисање је једно од основних људских права, гарантовано је највишим правним актом, Уставом Републике Србије. Право на информисање је први степен ка успешном спровођењу избора, он је предуслов за остваривање бирачког права. Све радње које градска изборна комисија предузима морају бити прописани правним актима. Градска изборна комисија је у обавези да објављује све опште акте у градском службеном листу града. У службеном листу града морају бити објављени и појединачни акти које она доноси. Основна надлежност секретара градске изборне комисије је старање и праћење да ли су сви акти градске изборне комисије објављени у службеном листу града.

Секретар је у обавези да редовно прати и да ли су објављени текстови у складу са изворником акта. У случају да дође до непоклапања, секретар даје исправку која се објављује на исти начин као и акти које исправља. Градска изборна комисија може да овласти секретара градске изборне комисије да утврди пречишћен текст општег акта, а пречишћен текст као и остали акти излази у службеном листу града.

---

⁸⁵ С. Соковић, н.д., стр. 19-24.

⁸⁶ Чл.33. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за народне посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина једница локалне самоуправе, *Службени гласник РС*, бр. 013-95/17.

Рад градске изборне комисије је јаван и отуда она мора да грађане обавештава о свим изборним радњама које предузима и актима које доноси. Најефикаснији начин јавног рада су интернет презентације на којима се осим општих аката могу наћи сви извештаји о резултатима избора, информације о седницама, документима и саопштења за јавност. Секретар градске изборне комисије мора да се стара и ажурира на време све информације које су од битног значаја за рад градске изборне комисије.

4.5.3. Конференције за медије

Сви грађани Републике Србије имају право да истинито, потпуно и благовремено буду обавештени о свим питањима која се тичу избора, а средства јавног обавештавања дужна су да омогуће реализацију тог права⁸⁷. Носиоци права на информисање о изборима су органи за спровођење избора, тј. изборна администрација и информативни медији⁸⁸. Конференцијом за медије остварује се транспарентност избора. Медији су ти који пружају информације о свим битним и суштинским стварима које се односе на изборе, они непосредно сарађују са градском изборном комисијом. Градска изборна комисија доноси акредитацију за оне медије који могу да присуствују током конференције, и ову акредитацију објављује у службеном листу града. Медији и градска изборна комисија налазе се у интерактивном односу.

Градска изборна комисија је у обавези да пружа одговоре представницима медија на постављена питања. Званичне информације о току и резултатима избора овлашћена је да саопшти само надлежна изборна комисија, односно градска изборна комисија. Све остале информације које медији прикупе, а које не проистичу од градске изборне комисије, морају се означити као незваничне⁸⁹. Председник градске изборне комисије надлежан је да даје изјаву за медије о свим информацијама које се тичу избора, а изјаву за медије може даје и члан градске изборне комисије који за то има посебно овлашћење.

---

⁸⁷ Чл. 5 Закон о јавном информисању медијима, Службени гласник РС, бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016.

⁸⁸ М. Пајванчић, Изборно право, н.д., стр. 130-131.

⁸⁹ Чл. 4. Опште обавезујуће упутство радио и телевизијским станицама (емитерима) у предизборној кампањи за локалне, покрајинске и републичке скупштинске изборе, изборе за председника републике и изборе за националне савете националних мањина, Службени гласник РС, бр. 18/2012.

Председник градске изборне комисије доноси закључак о одржавању конференције за представнике медија⁹⁰. Секретар градске изборне комисије је у обавези да даје изјаве медијима које се тичу техничких аспеката рада градске изборне комисије и дужан је да даје изјаве на сва она питања која се тичу спровођења избора⁹¹.

V Бирачки одбори

Бирачки одбор је други орган, односно тело градске изборне администрације. Спровођење избора је незамисливо без постојања бирачког одбора. Рад бирачког одбора је непосредно је везан за изборе. Бирачки одбор као посебно тело чини саставни део изборне администрације. Бирачки одбор појединачно се саставља за спровођење локалних, покрајинских, републичких избора. Питања која су везана за рад, функционисање, изборне радње бирачког одбора регулисана су: Правилима о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за народне посланике Народне скупштине и за изборе за одборнике, скупштина јединице локалне самоуправе, (Службени гласник РС бр. 22/16.), Законом о избору народних посланика, (Службени гласник РС бр. 35/2000, 57/2003), Упутствима за спровођење избора за одборнике скупштине градова која се објављују у службеним гласилима градова.

5.1. Надлежност бирачких одбора

Надлежност бирачког одбора је специфична, а настанак и гашење овог органа везани су само за локалне изборе. Бирачки одбор функционише самостално и независно, али настаје захваљујући градској изборној комисији која га образује. Рад бирачког одбора је јаван. Градска изборна комисија доноси и објављује у службеном листу града и на интернет страници града посебна правила о раду бирачких одбора.

---

⁹⁰ Чл. 18. Пословник градске изборне комисије града Ниша, Службени лист града Ниша, бр. 20/2016.

⁹¹ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клочар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр.144.

Правила о раду бирачких одбора достављају се бирачким одборима уз изборни материјал⁹². Начелник градске управе или лице које он одреди дужан је да за председнике и заменике председника бирачких одбора организује обуку за спровођење гласања на бирачком месту и примену Правила о раду бирачких одбора. Начелник градске управе је дужан да о одржаној обуци градској изборној комисији поднесе писани извештај. Извештај треба да садржи: податке о времену и месту одржавања обуке, лице које је обуку одржало, имена присутних председника и заменика председника бирачких одбора, кратак приказ тока обуке и питања која су посебно разматрана или евентуално оцењена као спорна⁹³.

Један битан пропуст и проблем рада бирачких одбора тиче се чланова бирачких одбора. У маси чланова бирачких одбора налазе лица која нису довољно стручна и упозната са правилима по којима треба да поступају приликом вођења локалних избора, то знатно погоршава процес рада изборне администрације, што доводи до грешака и понављања избора. Над члановима бирачких одбора не спроводи се адекватна едукација о изборним радњама и активностима које су надлежни да спроводе, то доводи до неадекватне обуке и припреме чланова бирачких одбора и лоших резултата. Кад се истовремено одржавају избори за одборнике скупштине града и избори за посланике Народне скупштине, послове бирачких одбора за спровођењу избора за одборнике обављају бирачки одбори образовани за спровођење избора за народне посланике⁹⁴. Уколико дође до истовременог одржавања избора решење о одређивању бирачких одбора, поступак и начин рада доноси Републичка изборна комисија.

Надлежност бирачког одбора је следећа:

- преузима изборни материјал и чува до отварања избора,
- припрема се за почетак гласања,
- утврђивање потпуности и исправности изборног материјала,
- уређује и отвара бирачко место ,
- врши договор о подели рада,
- проверава исправност гласачке кутије,

---

⁹² Чл. 15. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, *Службени лист града Чачка*, бр. 3/73.

⁹³ Чл. 7. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Врања и скупштине градске општине Врањска бања, *Службени лист града Врања*, бр. 013-6/2016-13.

⁹⁴ Чл. 4. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

- спроводи гласање,
- одржава ред на бирачком месту,
- затвара бирачко место,
- утврђује резултате гласања,
- доставља изборни материјал градској изборној комисији и општинској управи.

Бирачки одбори образују се за разлику од градске изборне комисије за свако бирачко место посебно. Бирачки одбор непосредно спроводи гласање на бирачком месту, обезбеђује правилност и тајност гласања, утврђује резултате гласања на бирачком месту и обавља друге послове одређене законом и овим правилима⁹⁵.

5.2. Састав бирачких одбора

Бирачки одбор може да ради у *сталном* и *проширеном саставу*. Бирачки одбори се не могу замислити уколико не постоје у сталном саставу, док бирачки одбори могу и не морају бити у проширеном саставу. За бирачке одборе у проширеном саставу важе друга правила у односу на бирачке одборе у сталном саставу.

5.2.1. Стални састав бирачких одбора

Бирачки одбори као орган изборне администрације неопходан је приликом спровођења избора за одборнике Скупштине града. За разлику од бирачког одбора у проширеном саставу који може и не мора да егзистира током трајања избора, бирачки одбор у сталном саставу је неопходан за правилно и функционално спровођење избора.

Бирачки одбор у сталном саставу чине :

- **председник**
- **четири члана**
- **и заменици чланова бирачког одбора**⁹⁶.

---

⁹⁵ Чл. 2. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за народне посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина једница локалне самоуправе, *Службени гласник РС*, бр. 013-95/17.

⁹⁶ Чл.16. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

Бирачки одбор и градска изборна комисија налазе се у односу повезаности, а председнике, чланове и заменике чланова бирачких одбора у сталном саставу именује градска изборна комисија. Градска изборна комисија именује чланове бирачког одбора на предлог одборничке групе. Број председника, чланова и заменика чланова у сталном саставу свих бирачких одбора није истоветан и једном дат, њихов број варира, а правило које се мора испоштовати је да број мора бити сразмеран заступљености одборничке групе у Скупштини града. Градска изборна комисија одређује нумерички приказ мерила за именовање чланова бирачких одбора у сталном саставу. Предлог за именовање председника, чланова бирачких одбора и њихових заменика мора да садржи следеће податке: име и презиме, име једног родитеља, јединствени матични број грађана (у даљем тексту: ЈМБГ), пребивалиште и адреса стана и број телефона. Предлог за именовање у име одборничке групе подноси председник одборничке групе или лице које овласти председник одборничке групе. Ако нека одборничка група благовремено не достави предлог за именовање члана сталног састава бирачког одбора, Изборна комисија ће у стални састав бирачког одбора предложити лице одговарајуће за вршење ове дужности⁹⁷. Решење о именовању бирачких одбора доставља се свим подносиоцима потврђених изборних листа, у року од 48 часова од дана доношења решења⁹⁸.

5.2.2. Проширени састав бирачких одбора

Проширени састав бирачког одбора чине опуномоћени представници подносилаца проглашених изборних листа кандидата за одборнике. Приликом именовања чланова који чине проширени састав бирачког одбора примењују се сва правила која важе за именовање градске изборне комисије. То значи да предлог да предложи члана и заменика члана бирачког одбора има онај понодислац изборне листе који је предложио најмање две трећине кандидата за одборнике од укупног броја одборника који се бира.

---

⁹⁷ Чл. 6-7. Статут града Београда, *Службени лист града Београда*, бр. 39/08 .

⁹⁸ Чл. 16. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

За подносиоце листа националних мањина важе другачија правила, они могу имати представнике у проширеном саставу бирачког одбора ако на листи имају најмање трећину кандидата за одборнике од укупног броја одборника који се бира. Градска изборна комисија прописује моделе образаца који се морају испоштовати приликом предлагања лица за проширени састав бирачког одбора. Бирачки одбор постоји на сваком бирачком месту, па следствено томе изборне листе могу да стекну право да на сваком бирачком месту имају по једног члана и по једног заменика члана у проширеном бирачком одбору. Ако две или више политичких странака у коалицији поднесу изборну листу кандидата за одборнике, њима припада право да сви заједно предложе само једног члана и једног заменика члана у проширени састав бирачког одбора⁹⁹. Свако лице као члан бирачког одбора мора имати изборно право. Изборно право лица која се именују у бирачки одбор проверавају, по службеној дужности, овлашћена лица градског органа надлежног за ажурирање бирачког списка. Ако лице које је предложено у проширеном саставу бирачког одбора нема изборно право, градски орган о томе одмах обавештава градску изборну комисију, а градска изборна комисија подносиоца изборне листе¹⁰⁰.

5.3. Именовање чланова бирачких одбора

Градска изборна комисија именује чланове сталног састава бирачких одбора¹⁰¹. Рок у коме се морају именовати чланови бирачких одбора у сталном саставу износи најмање 10 дана пре одржавања избора¹⁰². Рок за именовање чланова бирачких одбора у проширеном саставу је знатно краћи и износи пет дана од дана предвиђеног за одржавање избора. Градска изборна комисија именује чланове и заменике чланова бирачких одбора у проширеном саставу. Градској изборној комисији доставља се предлог за именовање представника у проширени састав бирачких одбора, за сваког члана и заменика члана бирачког одбора. Предлог треба да садржи: име и презиме, име једног од родитеља, ЈМБГ, пребивалиште и адресу стана и број телефона.

---

⁹⁹ Чл. 8-9. Статут града Београда, *Службени лист град Београда*, бр 39/08.

¹⁰⁰ Чл. 10. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Врања и скупштине градске општине Врањска бања, *Службени лист града Врања*, бр. 013-6/2016-13.

¹⁰¹ Чл. 7. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, *Службени лист града Чачка*, бр. 3/73.

¹⁰² Чл. 36. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

Градска изборна комисија је дужна да у року од 24 часа од часа пријема предлога подносиоца изборне листе донесе решење о испуњењу или неиспуњењу услова. Решење о именовану проширеног састава бирачких одбора мора да садржи следеће податке о представнику: име и презиме, име једног родитеља, адреса пребивалишта и политичка припадност или назив странке односно страначке коалиције или групе грађана на чији предлог је именован. Подносилац изборне листе је тај који подноси предлог градској изборној комисији, он може поднети овај предлог, али и не мора, у случају да не поднесе предлог онда он неће имати представнике у проширеном саставу тог бирачког одбора и ти бирачки одбори радиће пуноважно и одлучиваће без представника те изборне листе¹⁰³. Кључни проблем рада бирачких одбора тиче се лица која су надлежна и која одлучују о његовом именовану. Чланство бирачких одбора одређено је паритјском припадносту, услов да једно лице буде члан бирачких одбора је да тај члан буде блиски присталица неке политичке странке. С обзиром да странка делегира које ће лице бити, а које не члан бирачког одбора, опада квалитет активности и рада таквог органа¹⁰⁴. Замену лица у бирачком одбору може вршити само Републичка изборна комисија, на захтев предлагача. Замена лица у бирачком одбору у сталном и проширеном саставу врши се уколико је то лице одсутно или спречено да дође. Једно лице не може бити члан два бирачка одбора¹⁰⁵. Приликом достављања предлога за именовања и замену чланова бирачких одбора морају се поштовати одрђена законска ограничења:

- ако однос из којег проистиче забрана постоји између председника бирачког одбора и другог члана или заменика члана бирачког одбора, у састав бирачког одбора биће именовано лице које је предложено за председника бирачког одбора,
- ако однос из којег проистиче забрана постоји између лица у сталном саставу бирачког одбора, у састав бирачког одбора биће именован представник оног предлагача чији је предлог за именовање раније поднет,
- ако однос из којег проистиче забрана постоји између члана у сталном саставу и члана у проширеном саставу, у саставу бирачког одбора не може да буде члан у проширеном саставу;
- ако однос из којег проистиче забрана постоји између члана у сталном саставу и заменика члана у проширеном саставу, у саставу бирачког одбора не може да буде заменик члана у проширеном саставу,

---

¹⁰³ Чл. 10-11. Статут града Београда, *Службени лист града Београда*, бр. 39/08.

¹⁰⁴ Ђ.Вуковић, Д. Вучетић, *н.д.*, стр. 34.

¹⁰⁵ Чл. 11. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Врања и скупштине градске општине Врањска бања, *Службени лист града Врања*, бр. 013-6/2016-13.

- ако однос из којег проистиче забрана постоји између заменика члана у сталном саставу и заменика члана у проширеном саставу, у саставу бирачког одбора не може да буде заменик члана у проширеном саставу;
- ако однос из којег проистиче забрана постоји између заменика члана у сталном саставу и члана у проширеном саставу, у саставу бирачког одбора не може да буде члан у проширеном саставу,
- ако однос из којег проистиче забрана постоји између члана и заменика члана у проширеном саставу, у саставу бирачког одбора не може да буде заменик члана у проширеном саставу,
- ако однос из којег проистиче забрана постоји између два члана у проширеном саставу, у саставу бирачког одбора не може да буде члан у проширеном саставу који је касније предложен у проширени састав бирачког одбора,
- ако однос из којег проистиче забрана постоји између два заменика члана у проширеном саставу, у саставу бирачког одбора не може да буде заменик члана у проширеном саставу који је касније предложен у проширени састав бирачког одбора.

Као тренутак предлагања проширеног састава бирачких одбора узима се тренутак када је примљен предлог одборничке групе, односно подносиоца изборне листе за бирачко место на којем се појавио однос из којег проистиче сметња¹⁰⁶.

VI Поступак спровођења локалних избора и учешће градске изборне администрације

Градска изборна администрација спроводи локалне изборе. Послови између два тела градске изборне администрације је подељена. Градска изборна комисија као главни носилац доноси акте, на основу којих спроводи изборне радње и по којима поступају бирачки одбор. Градска изборна комисија учествује у свим сегментима изборног циклуса, док је надлежност бирачког одбора везана искључиво за изборни дан.

---

¹⁰⁶ Чл. 29. Упутство за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, расписаних за 24. април 2016. године, *Службени гласник РС*, бр. 013-24/16.

6.1. Расписивање локалних избора

Градска изборна комисија донси *одлуку о расписивању избора* чиме се покреће и главна делатност изборне администрације. У одлуци о расписивању избора, одређује се дан када ће бити одржани избори и дан од када почињу да теку радње за спровођење избора. Ови дани морају бити одређени јер њиховим одређивањем почињу да теку рокови, протеком рокова лица који су носиоци одређених права могу изгубити иста услед пропуста да у законском року предузму одређену радњу. Радње које градска изборна комисија спроводи морају бити у складу са одредбама закона о локалним изборима.

6.1.1. Редовни локални избори

Локалне изборе расписује председник Народне скупштине, међутим од овог општег правила постоји изузетак. Локалне изборе за градове који имају градске општине изборе за одборнике градских општина расписује *председник Скупштине града*¹⁰⁷.

Редовни локални избори за одборнике скупштине града морају се спровести најкасније 30 дана пре краја мандата одборника¹⁰⁸. Од дана расписивања избора до дана одржавања избора не може протећи мање од 45, ни више од 60 дана¹⁰⁹

Одлука о расписивању избора мора бити донета најкасније 75 дана пре краја мандата одборника . Рок од 15 дана остављен је како би надлежна тела, изборна администрација, могли што боље да се припреме. Одлука о расписивању избора представља почетак спровођење како редовних, тако и ванредних избора.

---

¹⁰⁷ Чл. 80. Статут града Београда, *Службени лист града Београда*, бр. 39/08.

¹⁰⁸ Чл. 2. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹⁰⁹ *Ibid.* чл. 8.

6.1.2. Ванредни локални избори

Ванредни локални избори представљају изборе који се одржавају мимо предвиђеног законског рока. Ванредни локални избори одржавају се у следећим ситуацијама :

- распуштање градске скупштине- када одлуку о распуштању скупштине града доноси Влада, на предлог министарства надлежног за послове локалне самоуправе, односно надлежног органа територијалне аутономије.
- ако се у јединици локалне самоуправе не спроведу избори за одборнике или ако се после спроведених избора благовремено не конституише скупштина¹¹⁰.

6.2. Ток изборног поступка

Ток изборног поступка је скуп изборних радњи од тренутка расписивања избора до момента доделе мандата. Градска изборна администрација је дужна и настоји да се све изборне радње које она и други учесници предузимају буду у складу са законским начелима и прописима. Изборни поступак започиње након доношња одлуке о расписивању избора, а следећа изборна радња је кандидовање лица за одборнике Скупштине града.

6.3. Кандидовање и утврђивање изборне листе

Бирачко право је једно од основних политичких права које је гарантовано највишим правним актом државе, уставом. Своје право да некеме дају глас подршке бирачи реализују слободно, непосредно и лично, стављањем свог потписа испод предлога кандидатске листе¹¹¹. Избори се одржавају онда када је бирачима пружена могућност да гласају за кандидате са изборне листе. Кандидатска изборна листа мора да има једног или више учесника како би избори могли да буду спроведени.

---

¹¹⁰ Чл. 86-87. Закон о локалној самоуправи, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 83/2014 и 101/2016.

¹¹¹ М. Пајванчић, *Изборно право*, н.д., стр. 81.

Почетни задатак, односно радња, градске изборне комисије је припрема општих аката и образаца ради спровођења избора¹¹². Обрасци представљају одређен облик формулара који су неопходни за спровођење избора, доносе се на основу закона и упутстава за спровођење локалних избора. Градска изборна комисија је дужна да обрасце стави на располагање свим учесницима избора, сва заинтересована лица имају право увида у обрасце. Рок за доношење образаца за кандидовање је кратак и износи три дана, остали обрасци могу да се доносе и по истеку овог рока. Процес кандидовања за одборнике града врши се на основу кандидатских листа.

Кандидовање представља институт путем кога се пред бираче износе изборне алтернативе, бирачи су ти којима се омогућава да самостално или удружено истакну своје кандидате за одборнике¹¹³. Бирачи су основа целокупног поступка спровођења избора, они су најнеопходнији субјекти, активно учествују у изборима, њихову важност много озбиљније би требало да схвате представници кандидатских листа, јер без постојања бирача избори би били излишни. Бирачи током гласања могу пружити подршку само једној изборној листи. Интереси представника кандидатских листа и грађана међусобно су повезани, представници, будући одборници града, представљају интересе грађана на локалу, а бирачи их зато гласају, да као грађани преко својих представника остварују одговарајуће циљеве¹¹⁴. Сваки грађанин има право да под једнаким условима буде номинован за кандидата. Изборна листа мора да испуни три услова:

- мора бити подржана од најмање 30 бирача по предлогу сваког кандидата на изборној листи,
- мора да садржи најмање једну трећину кандидата од укупног броја одборника који се бира,
- мора да има 30% кандидата мање заступљеног пола¹¹⁵.

Изборна листа биће важећа уколико је подржи најмање 200 бирача, у јединицама локалне самоуправе у којима је мање од 20.000 бирача, или најмање 30 бирача по кандидату.

---

¹¹² М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 87.

¹¹³ М. Пајванчић, *Изборно право, н.д.*, стр. 80.

¹¹⁴ М. Пајванчић, *Уставно право, н.д.*, стр. 137.

¹¹⁵ Р. Марковић, *н.д.*, 2008, стр. 230.

Трећи услов мање заступљеног пола је регулисан тако да сваки кандидат, почевши од кандидата који је први на изборној листи мора бити припадник мање заступљеног пола. Мање заступљени пол међу одборницима града Републике Србије су жене и то у свим градовима.

6.3.1. Подносилац изборне листе

Кандидате за одборнике може да предложи подносилац изборне листе. Подносилац изборне листе за избор одборника може бити:

- **регистрована политичка странка,**
- **коалација регистрованих политичких странака и**
- **група грађана.**

Политичка странка је организација грађана слободно и добровољно удружених, основана ради остваривања политичких циљева. Политичка странка мора бити уписана у Регистар политичких странака како би могла да предлаже кандидате за одборнике¹¹⁶. Подносилац изборне листе одређује свог опуномоћеног представника у градској изборној комисији и о томе обавештава градску изборну комисију. Подносилац изборне листе може бити само оно лице које је добило *овлашћење* од стране политике странке коју представља¹¹⁷. Градска изборна комисија саставља *образац овлашћења за подношење изборне листе*, овај образац је исти и за коалицију регистрованих политичких странака и групе грађана. Подносиоци изборних листа дужни су да доставе градској изборној комисији образац. Образац мора да садржи следеће податке: име и презиме овлашћеног лица, занимање, ЈМБГ, пребивалиште и адресу стана, назив политичке странке коју заступа, назив изборне листе, име и презиме носиоца изборне листе ако је одређен, име града у коме се расписују избори, дан, месец, година, место, датум одржавања избора, потпис и име и презиме заступника политике странке. Кандидатску листу политичка странка може да предложи самостално или удружено са другим политичким странкама.

---

¹¹⁶ Чл. 2-5. Закон о политичким странкама, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009 и 61/2015.

¹¹⁷ Чл. 4-18. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

Коалиција је облик удруживања политичких субјеката ради заједничког учешћа на изборима, који своје међусобне односе уређују уговором, овереним у складу са законом којим се уређује оверавање потписа. Изборна коалиција закључује се споразумом. Споразум коалиционих партнера има одређене особености, он обавезује коалиционе партнере на поштовање правила приликом кандидовања и на расподелу мандата¹¹⁸. Коалициони споразум мора да испуњава материјалне и формалне услове, у случају неиспуњавања истих тј.постојања недостатака градска изборна комисија може одбацити или одбити такаву коалициону листу. Коалициони споразум биће пуноважан тек када је потписан од стране овлашћених заступника политичких странака. Коалициона кандидатска листа мора јасно да садржи име предлагача. На коалиционој кандидатској листи мора најпре да се наведе име предлагача, па тек онда имена одборника¹¹⁹. Коалициону изборну листу могу поднети највише два овлашћена лица.Групу грађана писменим споразумом образује најмање десет бирача чији потписи на споразуму морају бити оверени код суда.

Споразум о образовању групе грађана садржи циљеве образовања групе грађана и податке о лицима која су је образовала (име и презиме, ЈМБГ и пребивалиште и адресу стана, наведени према подацима из личне карте). У споразуму се обавезно одређује лице овлашћено за заступање групе грађана. То лице може бити истовремено овлашћено и за подношење изборне листе или, као заступник групе грађана, може овластити друго лице за подношење изборне листе¹²⁰. Подносилац изборне листе може да повуче изборну листу најкасније до дана утврђивања збирне изборне листе, њеним повлачењем престају сва права која је до тада имао. Сваки подносилац изборне листе има право да у року од 48 часова од дана објављивања збирне изборне листе изврши, преко лица које власти, увид у изборне листе и документацију поднету уз њих¹²¹.

---

¹¹⁸ М. Пајванчић, *Изборно право, н.д.*, стр.90.

¹¹⁹ М. Пајванчић, *н.д.*, стр.91.

¹²⁰ Чл. 16. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, *Службени лист града Чачка*, бр. 3/73.

¹²¹ Чл. 21-26. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

О томе да ли подносилац изборне листе има положај политичке странке националне мањине, односно коалиције политичких странака националних мањина одлучује градска изборна комисија, а на предлог подносиоца изборне листе који мора бити стављен при подношењу изборне листе¹²².

6.3.2. Услови кандидовања

Услове кандидовања прецизира градска изборна комисија, они су од круцијалног значаја. Једна изборна листа може да буде проглашена као важећа и уједно учествује на изборима уколико испуни предвиђене услове. Услови које мора да испуни изборна листа су :

- **назив изборне листе,**
- **назив подносиоца изборне листе,**
- **кандидати за одборнике, њихов редослед на изборној листи и**
- **подшка бирача.**

Кандидатска листа има назив, њен назив зависи од тога ко је предлагач изборне листе. Кандидатска листа одређује се према називу политичке странке која подноси листу, а у називу може се укључити име и презиме лица које политичка странка одреди као носиоца изборне листе. Ако две или више политичких странака поднесу заједничку изборну листу, назив изборне листе и највише два носиоца изборне листе одређују се споразумно. Уз назив изборне листе групе грађана подносилац одређује ближу ознаку те листе, а у назив се може укључити име и презиме лица које група грађана одреди као носиоца изборне листе¹²³. Назив подносиоца изборне листе мора бити наведен на самој изборној листи, њен назив варира у зависности од предлагача. Уколико је изборну листу поднела политичка странка њен назив мора искључиво бити истоветан као и назив под којим је та политичка странка регистрована, док за страначку коалицију не важи ово правило, њен назив се одређује споразумом, а исто правило важи и за групу грађана, с тим да мора јасно бити назначено да се ради о групи грађана.

---

¹²² Ibid. чл. 40.

¹²³ Чл. 42. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

За кандидата или одборника може бити изабрано само пунолетно, пословно способано лице, држављанин Републике Србије, који има пребивалиште на територији града у коме је предложен за одборника. Једно лице може само на једној изборној листи бити кандидат¹²⁴. Подносилац изборне листе је овлашћен да одређује редослед кандидата на листи, с тим да је у обавези да на изборној листи међу свака три кандидата буде заступљен кандидат мање заступљеног пола¹²⁵. Редослед кандидата је тај који одређује који ће одборник добити мандат, зато се никако не сме занемарити важност овог услова. Скупштине града имају од 19 до 75 одборника, с тим да град Београд има 110 одборника, њихов број утврђује се статутом града.

Подршка бирача је најбитнији услов, јер да нема бирача не би било ни одборника, а самим тим ни избора. Број бирача који је потребан како би изборна листа била важећа одређен је законом, у јединицама локалне самоуправе које имају мање од 20.000 бирача изборну листу потписима може подржати најмање 200 бирача, а у јединицама чији је број бирача већи од 20.000 за сваког кандидата мора се обезбедити подршка у виду 30 потписа грађана, на обрасцу који је прописала градска изборна комисија и који мора бити оверен пред надлежним органом¹²⁶. Обрасци који су неопходни и које одређује градска изборна комисија су : образац изјаве бирача о подршци изборне листе и образац о списку бирача који подржавају изборну листу.

6.3.3. Документација која се подноси приликом кандидовања

Предлагач је дужан да достави градској изборној комисији изборну листу и пратећу документацију. Документацијом коју доставља испуњавају се услови који су неопходни како би једна листа била проглашена.

---

¹²⁴ Чл. 6. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹²⁵ Ibid.чл. 20.

¹²⁶ П. Димитријевић, Д. Вучетић, *Систем локалне самоуправе*, Универзитет у Нишу, Правни факултет, 2016, стр. 246.

Предлагач је дужан да достави:

- потврду о изборном праву за сваког кандидата са изборне листе, у којој је назначено име и презиме, датум рођења, занимање и јединствени матични број кандидата,
- потврду о пребивалишту кандидата,
- писмена сагласност носиоца листе,
- овлашћење лица која подносе изборну листу,
- уверење о држављанству;
- потписе бирача који су подржали одређену изборну листу,
- писмену изјаву кандидата да прихвата кандидатуру¹²⁷,
- оверен споразум о образовању коалиције политичких странака или о образовању групе грађана – ако је изборну листу поднела коалиција регистрованих политичких странака или група грађана,
- изјаву о коришћењу средстава из јавних извора за покриће трошкова изборне кампање,
- писани предлог да се при проглашењу изборне листе утврди положај политичке странке националне мањине односно коалиције политичких странака националних мањина, уз доказ из одговарајућег регистра.

Приликом подношења изборне листе, подносилац изборне листе који намерава да за финансирање изборне кампање користи средства из јавних извора, градској изборној комисији предаје писмену изјаву да ће користити средства из јавних извора за покриће трошкова изборне кампање¹²⁸. Након проглашења изборне листе, градска изборна комисија осим изјаве ће уз решење о проглашењу изборне листе, без одлагања доставити органу управе за финансије документацију. Подносилац изборне листе који намерава да стекне положај политичке странке националне мањине или коалиције политичких странака националних мањина дужан је да приликом подношења изборне листе изборној комисији приложи, уз осталу документацију и писани предлог да му се при проглашењу изборне листе утврди положај политичке странке националне мањине, односно коалиције политичких странака националних мањина, као и одговарајући доказ из Регистра политичких странака¹²⁹.

---

¹²⁷ Чл. 19. Закон о локалним изборима, Службени гласник РС, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹²⁸ Чл. 20. Закон о финансирању политичких активности, Службени гласник РС, бр. 43/2011 и 123/2014.

¹²⁹ Чл. 20-22. Статут града Београда, Службени лист града Београда, бр. 39/08.

Градска изборна комисија прописује изглед образаца. Образац којим се даје писмена изјава кандидата којом он прихвата кандидатуру за одборника скупштине града мора да садржи следеће елементе:

- назив изборне листе коју кандидат за одборника прихвата, са именом и презименом носиоца изборне листе (ако је одређен),
- назив града у коме се бира лице за одборника скупштине града,
- дан, месец, година одржавања избора,
- назив подносиоца изборне листе (назив политичке странке-страначке коалиције-групе грађана)
- место и датум,
- потпис, име и презиме, занимање, ЈМБГ, пребивалиште и адреса стана кандидата.

Образац изјаве бирача о подршци изборне листе, садржи следеће елементе:

- назив изборне листе и име и презиме носиоца изборне листе,
- назив општине града, дан, месец и година одржавања избора,
- назив градске изборне комисије којој се доставља,
- назив подносиоца изборне листе,
- потпис, име и презиме, ЈМБГ, пребивалиште и адреса становања, бр.личне карте или пасоша бирача
- место, дан, година, време,
- надлежни орган који је извршио оверу (јавни бележник).

Подносилац је у обавези да сам умножи број образаца који је неопходан и који је одредила градска изборна комисија. Образац о списку бирача који подржавају изборну листу мора да садржи следеће елементе:

- назив изборне листе и име и презиме носиоца изборне листе ако је одређен, назив општине града, дан, месец и година одржавања избора,
- назив подносиоца изборне листе,
- редни број, име и презиме, ЈМБГ, пребивалиште и адреса стана бирача,
- место и датум,
- име, презиме и потпис заступника.

Списак се обавезно доставља у писменом и електронском облику, оба списка морају бити истоветна¹³⁰.

---

¹³⁰ Службени лист град Суботица, *Одлука о обрасцима за спровођење појединих изборних радњи*, (2012); преузето 17.06. 2017. http://www.subotica.rs/documents/sluzbeni_list/su_sl_2012_9_sr.pdf

6.3.4. Пријем и обрада изборне листе

Градска изборна комисија врши пријем и обраду изборних листа које су поднела овлашћена лица. Ове изборне радње градска изборна комисија врши уз помоћ представника стручне службе градске управе. Приликом вршења пријема изборне листе битно је да не дође сукоба интереса, а до сукоба интереса неће доћи уколико пријем не изврши оно лице које је именовано у градску изборну комисију на прелог одборничке групе у којој су заступљени одборници из те политичке партије, јер се чланови градске изборне комисије именују на предлог одборничке групе.

Изборна листа мора бити поднета у два примерка, један примерак остаје градској изборној комисији, а други примерак се враћа подносиоцу изборне листе. Градска изборна комисија дужна је да печатом овери оба примерка изборне листе¹³¹. Пријем изборне листе врши дежурни члан градске изборне комисије, који он том приликом мора да:

- утврди идентитет лица које подноси изборну листу, врши се увидом у службени документ с фотографијом (лична карта, пасош, возачка дозвола),
- овлашћење за подношење изборне листе (ако је дато посебно овлашћење);
- преузме изборну листу (број кандидата за одборнике из изборне листе и укупан број бирача који потписом дају подршку изборној листи из списка бирача у писаном облику),
- преузме документацију која се подноси приликом кандидовања,
- да поучи овлашћено лице да има право да прати поступак прегледа приложене документације.

Извештај који доноси дежурни члан градске изборне комисије приликом пријема изборне листе је од изузетног значаја јер он посредно утиче да ли ће одређена изборна листа бити проглашена или не. Дежурни чланови изборне комисије доноси извештај о пријему изборне листе, али тек након обраде свих података, у сарадњи са стручном службом градске управе.

---

¹³¹ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр. 94-95.

Градска изборна комисија врши проверу исправности, где утврђује нарочито:

- да ли су испуњени услови који се тичу подносиоца изборне листе,
- да ли је изборна листа прописно састављена,
- да ли је уз изборну листу приложена уредна и потпуна прописана документација,
- да ли постоји довољан број оверених потписа бирача на изјави којом подржавају изборну листу.

Испуњеност услова за проглашење изборне листе цени се према чињеницама које су постојале у моменту доношења одлуке на седници градске изборне комисије. Извештај о пријему изборне листе помаже градској изборној комисији да донесе одлуку о изборној листи, тј. да донесе одлуку о званичном проглашењу изборне листе или одбацивању, одбијању. Јер у извештају морају да се наведу сви недостаци у случају да постоје¹³². Увид у изборни материјал може се извршити у року од пет дана од дана одржавања избора.

6.3.5. Одлучивање о изборној листи

Градска изборна комисија након пријема извештаја од стране дежурног члана доноси одлуку о изборним листама. Она може донети одлуку којом

- проглашава изборну листу,
- одбацује изборну ,
- налаже подносиоцу изборне листе да исправи недостатке,
- одбија.

Градска изборна комисија прогласиће изборну листу уколико је: поднета благовремено, уколико је утврђено да су уз изборну листу приложена сва законом прописана документа, да је правно ваљана, да је пријављен број кандидата који је прописан законом. У складу са законом на листи присутан број кандидата мање заступљеног пола и да је поднето довољно правно ваљаних оверених изјава бирача који подржавају изборну листу. Градска изборна комисија проглашава изборну листу доношењем решења о проглашењу изборне листе.

---

¹³² Чл. 27-29 Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, Службени лист града Чачка, бр. 3/73.

У решењу мора стајати назив изборне листе која се проглашава, назив подносиоца изборне листе и назив градске изборне комисије која је донела дато решење. Градска изборна комисија је у обавези да одмах по пријему изборне листе и документације прогласи изборну листу. Рок у коме најкасније мора донети одлуку износи 24 часа од пријема изборне листе. Решење о проглашењу изборне листе доставља се без одлагања подносиоцу изборне листе¹³³. Против решења може се поднети приговор градској изборној комисији у року од 24 часа о дана доношења решења¹³⁴. Градска изборна комисија доноси решење и када утврђује својство странке националне мањине.

Политичка странка националне мањине је политичка странка чије је деловање посебно усмерено на представљање и заступање интереса једне националне мањине и заштиту и унапређење права припадника те националне мањине у складу са уставом, законом и међународним стандардима, уређено оснивачким актом, програмом и статутом политичке странке¹³⁵. Градска изборна комисија може донети решење којим се утврђује да подносилац изборне листе има положај странке националне мањине или решење којим одбија предлог да се подносиоцу изборне листе утврди положај странке националне мањине. До одбацивања изборне листе долази уколико је градска изборна комисија утврдила постојање неотклоњивих сметњи и то су следеће:

- уколико није поднета благовремено,
- изборна листа није достављена најкасније у року од 15 дана пре дана предвиђеног за одржавање избора,
- када је рок за подношење изборних кандидата за одборнике скупштине града истекао,
- и назив изборне листе поднет је након истека законског рока за подношење изборних листа¹³⁶.

---

¹³³ Т. Стојчевић, М. Даниловић, М. Шупут, *Збирка прописа о локалним изборима*, Службени гласник, Београд, 2008, стр. 48.

¹³⁴ Градска изборна комисија града Лесковца, *Решење*, (2016); преузето 12.08.2017. http://www.gradleskovac.org/images/lokalna_samouprava/izbori2016/dokumenti/Resenje_o_proglasenju_izborne_liste.PDF

¹³⁵ Чл. 3. Закон о политичким странкама, *Службени гласник РС*, бр.36/2009 и 61/2015.

¹³⁶ Службени лист град Суботица, *Решење о одбацивању изборне листе*, (2012); преузето 15.08.2017. http://www.subotica.rs/documents/sluzbeni_list/su_sl_2012_11_sr.pdf

У случајевима када градска изборна комисија утврди да постоје недостаци на изборној листи, тј. :

- изборну листу није подржало најмање 30 бирача по предлогу за сваког кандидата на изборној листи и недостаје још правно ваљаних оверених изјава бирача,
- изборну листу није подржало најмање 200 бирача, а недостаје још правно ваљаних оверених изјава бирача,
- недостаје печат,
- лице није уписано у јединствени бирачки списак ,
- није одређен назив изборне листе,
- није одређен назив подносиоца изборне листе.

Подносилац изборне листе је овлашћен да одређује редослед кандидата на листи, с тим да је у обавези да на изборној листи међу свака три кандидата буде заступљен кандидат мање заступљеног пола. У случају да изборна листа не испуњава ове услове, градска изборна комисија позваће подносиоца изборне листе да отклони недостатке. Кад градска изборна комисија утврди да изборна листа садржи недостатке који су сметња за проглашење изборне листе, у складу с овим законом, донеће, у року од 24 часа од пријема изборне листе, закључак којим се подносиоцу изборне листе налаже да најкасније у року од 48 часова, од часа достављања закључка, отклони недостатке. У закључку градска изборна комисија наводи радње којима подносилац изборне листе треба да отклони недостатке. До одбацивања изборне листе доћи ће онда када:

- подносилац изборне листе не отклони недостатке који представљају сметњу за проглашење изборне листе
- или уколико у одређеном року не отклони недостатке.

Градска изборна комисија у наредних 24 часа донеће решење којим ће одбити проглашење изборне листе¹³⁷.

---

¹³⁷ Чл. 20-25. Закон о локалним изборима, Службени гласник РС, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

6.3.6. Повлачење или промена

До повлачења и промена изборне листе може доћи у случајевима када је то предвиђено Законом о локалним изборима. Изборну листу може да повуче подносилац изборне листе, рок у коме подносилац изборне листе може да повуче изборну листу је најкасније један дан пре дана у којем градска изборна комисија треба да утврди збирну изборну листу. Повлачењем изборне листе мења се статус подносиоца изборне листе. Подносилац изборне листе губи статус подносиоца изборне листе, следствено горе наведеној чињеници престаје функција подносиоца изборне листе у свим органима за спровођење избора, изборној администрацији, као и сва права која му по том својству припадају. Међутим до повлачења изборне листе долази онда када подносилац изборне листе поднесе захтев градској изборној комисији за повлачење изборне листе. Градска изборна комисија поступаће на захтев подносиоца изборне листе само уколико је она била предмет разматрања и одлучивања на седници градске изборне комисије.

Градска изборна комисија доноси решење којим утврђује да је одређена изборна листа повучена. Повлачењем изборне листе, изборна листа не учествује у утакмици за локалне изборе, тј. за изборе за одборнике скупштине града у Републици Србији.¹³⁸ До промене изборне листе долази и када се мењају лица која су кандидати за одборнике Скупштине града, односно потенцијални одборници у Скупштини града. Промене које наступају су од велике важности, до промене не може да дође на иницијативу подносиоца изборне листе након проглашења изборне листе. До промене након проглашења листе може да дође само услед таксативно наведених разлога предвиђених законом и то:

- када кандидат буде правноснажном судском одлуком лишен пословне способности,
- изгуби држављанство Републике Србије,
- одустане од кандидатуре,
- наступи његова смрт¹³⁹.

---

¹³⁸ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, н.д., стр. 97-98.

¹³⁹ Чл. 20. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

Последице које сноси подносилац изборне листе су такве да подносилац изборне листе губи право да предложи новог кандидата који би попунио место оног кандидата који је изгубио то својство, на овај начин место кандидата остаје упражњено, без могућности допуне. Услед промене претходно утврђеног чињеничног стања и проглашења изборне листе, градска изборна комисија не може да промени или преиначи коначно решење о проглашењу изборне листе. Решење постаје коначно, промене градска изборна комисија може да изврши само уколико се на седници није одлучивало о проглашењу изборне листе. Градска изборна комисија саставља збирну изборну листу, која представља последњи "чин" везан за изборне листе. Градска изборна комисија мора најкасније пет дана по истеку рока за подношење изборних листа да састави збирну изборну листу.

Збирна изборна листа мора да има лична имена свих кандидата, са подацима о години рођења, занимању и пребивалишту¹⁴⁰. Током састављања збирне изборне листе постоје одређена правила која градска изборна комисија мора да поштује, редослед изборних листа са именима свих кандидата, на збирној изборној листи утврђује се према редоследу њиховог проглашавања које је спроводила градска изборна комисија.

Збирна изборна листа као и сви остали акти које доноси градска изборна комисија мора бити објављена у службеном листу града, најкасније 10 дана пре одржавања избора за одборнике скупштине града. Објављивање збирне изборне листе омогућава се свим заинтересованим лицима, а пре свега грађанима, да се упознају са будућим кандидатима за које ће гласати. Сваки предлагач изборне листе има неотуђиво право да у року од 48 часова, од дана објављивања збирне изборне листе, изврши преко лица које овласти, увид у све поднете изборне листе и документацију поднету уз њих. Збирна изборна листа, с називима изборних листа и именима свих кандидата, мора за време гласања бити видно истакнута на бирачком месту. Садржај, облик и начин истицања збирне изборне листе прописује градска изборна комисија¹⁴¹.

---

¹⁴⁰ Ibid. чл.26.

¹⁴¹ Чл. 45-46. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, *Службени лист града Чачка*, бр. 3/73.

6.4. Припрема изборног материјала

Припрему изборног материјала врше градска изборна комисија и градска управа. Градска изборна комисија је у обавези да припреми следећи изборни материјал:

- збирну изборну листу кандидата,
- решење о одређивању бирачког места (извод),
- решење о образовању бирачког одбора у сталном саставу,
- решење о именовану чланова бирачког одбора у проширеном саставу,
- извод из бирачког списка за гласање на бирачком месту,
- потребан број гласачких листића за избор одборника, који одговара броју бирача који су уписани у извод из бирачког списка за то бирачко место,
- контролни лист за проверу исправности гласачке кутије за изборе за одборнике,
- образац потврде о изборном праву за гласање ван бирачког места,
- образац записника о раду бирачког одбора на спровођењу гласања и утврђивању,
- резултата гласања за избор одборника, у шест копирних примерака,
- образац евиденције о присуству чланова и заменика чланова бирачког одбора на бирачком месту,
- овлашћења посматрача за праћење рада бирачких одбора (ако су акредитовани),
- правила о раду бирачких одбора,
- народну заставу Републике Србије.

Изборни материјал за бирачка места је с једне стране исти, а с друге стране јединствен. Решење о одређивању бирачког места (извод), решење о образовању бирачког одбора у сталном саставу; решење о именовану чланова бирачког одбора у проширеном саставу, извод из бирачког списка за гласање на бирачком месту, посебни, јединствени, за свако бирачко место. Док су збирна изборна листа, контролни лист, образац о евиденцији о присуству чланова и заменика чланова бирачког одбора у сталном и проширеном саставу на бирачком месту, правила о раду бирачког одбора, народна застава Републике Србије и образац потврде о изборном праву за гласање ван бирачког места, исти за свако бирачко место и израђују се у онолико примерака у колико има бирачких места, образац потврде о изборном праву за гласање ван бирачког места се умножава према процени градске изборне комисије¹⁴².

---

¹⁴² М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, н.д., стр. 99-100.

Градска управа је у обавези да обезбеди следећи изборни материјал:

- гласачку кутију,
- два сета паравана за обезбеђивање тајности гласања,
- два спреја за обележавање прста бирача,
- две УВ лампе и резервне батерије,
- врећу за одлагање изборног материјала,
- прибор за писање и уређење бирачког места (папир, оловке, селотејп траку, плакат назива бирачког места, свећу),
- прибор за печатење гласачких кутија и другог изборног материјала (печат, јемственик и печатни восак),
- коверте за одлагање гласачких листића, потврда о бирачком праву и гласање бирача ван бирачког места,
- контакт телефоне градске изборне комисије и дежурне комуналне инспекције,
- простор за безбедно чување изборног материјала уз старање о томе да простор који је одређен као бирачко место буде уређен на начин који је прописан Законом о избору народних посланика и отворен за гласање¹⁴³.

Гласачка кутија мора да се обезбеди за свако бирачко место, она је израђена од провидног чврстог материјала, на тај начин обезбеђује се сигурност гласачких листића с једне стране и тајност гласања са друге стране¹⁴⁴. Обележавање прста бирача као знак да је бирач гласао врши се спрејом од специјалног нерастворљивог УВ мастила, видљивог под посебном светлошћу УВ лампе¹⁴⁵.

---

¹⁴³ Чл. 46 Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, *Службени лист града Чачка*, бр. 3/73.

¹⁴⁴ Гласачка кутија мора да буде у облику квадрата, одређених димензија, у ширина 35, дужини 50, а висини 60 цм, са могућим одступањем од 30% зависно од броја бирача. Гласачка кутија на свом горњем делу целом дужином и ширином има покретни поклопац који се уљепљује целом дужином, на средњем делу налази се отвор дужине 20 и ширине 1 цм који служи за убацивање гласачких листића. На левој и десној страни покретног поклопца и основног дела гласачке кутије, на удаљености 3–5 цм налазе се по два отвора кружног облика пречника 0,5–1 цм. Кроз кружне отворе на поклопцу и основном делу кутије провлачи се канап који се везује и печати од стране бирачког одбора. Упутство о облику и димензији гласачке кутије, *Службени гласник РС*, бр. 38/2000.

¹⁴⁵ Чл. 44. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, *Службени лист града Чачка*, бр. 3/73.

6.4.1. Гласачки листићи

Градска изборна комисија надлежна је за израду, изглед гласачких листића и оверавање. Она је дужна да учествује, одређује садржину, облик, прати процес, од њихове израде, до достављања надлежним органима. Иако гласачки листићи добијају изглед на основу одлуке коју донесе градска изборна комисија, она је дужна да гласачке листиће састави по унапред утврђеном правилу. Гласачки листићи морају да садрже:

1. редни број који се ставља испред назива изборне листе;
2. називе изборних листа, према редоследу утврђеном на збирној листи, са личним именом првог кандидата са листе; (без ознаке редног броја испред имена првог кандидата на изборној листи);
3. напомену да се гласа само за једну изборну листу, заокруживањем редног броја испред назива те листе или назива листе¹⁴⁶.

Гласачки листићи настају на основу узорка који сачињава градска изборна комисија. Они морају да буду истоветни као и узорак гласачког листића, ни по чему не могу и не требају да одсутпају од узорка. Председник градске изборне комисије закључује уговор о штампању гласачких листића са одабраним предузећем. Гласачки листићи штампају се у штампарији онолико пута колико је то неопходно како би били саобразни са изгледом узорка. Штампање гласачких листића врши се у штампарији на графичким плочама¹⁴⁷. Гласачки листићи морају бити одштампани на једном месту. Графичке плоче из претходних изборних циклуса никада се не употребљавају у наредним изборним циклусима. Након завршеног процеса штампања уништавају се и предају градској изборној комисији¹⁴⁸. Председник градске изборне комисије потписом одобрава изглед гласачких листића, али тек када они задовољавају оптималне графичке стандарде. Уништавање графичких плоча мора бити евидентирано од стране градске изборне комисије путем записника¹⁴⁹.

---

¹⁴⁶ Чл. 30 Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹⁴⁷ Графичке плоче су јединствене и израђују се на основу узорка првог гласачког листића.

¹⁴⁸ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, н.д., стр. 104.

¹⁴⁹ Чл. 69. Упутство за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, расписаних за 24. април 2016. године, *Службени гласник РС*, бр. 013-24/16

Штампање гласачких листића врши се у присуству градске изборне комисије и представника проглашених листа, (тј. подносилац изборне листе доставља име лица које ће представљати ту проглашену листу). Представници проглашених листа имају право да присуствују паковању и бројању гласачких листића. Боју гласачких листића одређује градска изборна комисија. Формат гласачког листића мора бити А3, текст исписан црном бојом, ћириличним писмом. Контролни лист за исправност гласачке кутије штампа се на папиру беле боје, на формату А4, текст се иписује словима црне боје, ћириличним писмом¹⁵⁰. Градска изборна комисија утврђује укупан број гласачких листића. Они морају бити једнаки броју бирача уписаних у бирачки списак. Градска изборна комисија одређује број резервних гласачких листића који не могу бити већи од 0,3% од укупног броја гласачких листића. Гласачки листићи се штампају на српском језику, ћириличном писму, с тим да могу бити и на језику националних мањина, уколико је на територији града у службеној употреби језик националних мањина, гласачки листић се у том случају штампа двојезично.

Прво се на гласачком листићу штампа текст на српском језику и ћирилици, а онда и на језику националних мањина, у случају да је у употреби више језика националних мањина, по азбучном реду националних мањина исписује се текст на гласачком листићу, на језику националних мањина¹⁵¹. Подела изборног материјала или дистрибуција врши се на два начина. Штампани изборни материјал градска изборна комисија преузима од изабраног даваоца услуга штампања изборног материјала, пакује и заједно с материјалом, који је обезбедила надлежна градска управа предаје бирачким одборима, за свако бирачко место¹⁵². Или други начин, који је чешћи, у случајевима када се избори одвијају у великим градовима, том приликом примопредају изборног материјала врши друго лице, оно које је овластито градска изборна комисија, тј. тело, које је само посредник и нема својство органа у процесу спровођења избора.

---

¹⁵⁰ Чл. 5. Одлука о утврђивању броја, боје, облика, садржине, штампања и контроле штампања гласачких листића за поновне изборе за одборнике скупштине града Крагујевца, *Службени лист града Крагујевца*, бр. 9А/16.

¹⁵¹ Чл. 68. Упутство за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, расписаних за 24. април 2016. године, *Службени гласник РС*, бр. 013-24/16

¹⁵² Одлука о достављању и руковању гласачким листићима и осталим изборним материјалом на поновним изборима за одборнике скупштине града Крагујевца, *Службени лист града Крагујевца*, бр. 013-249 /16-1/02

Посредник може бити општинска изборна комисија, оне су искључиво ангазоване за послове примопредаје, а не спровођења осталих изборних радњи¹⁵³.

6.5. Одређивање бирачког места, бирачког одбора и броја бирача

Бирачки одбор одређује се за свако бирачко место, а број бирачких одбора сразмеран је броју бирачких места у граду у коме се врше избори за одборнике скупштине града. Бирачки одбор у сталном саставу одређен је за свако бирачко место као и бирачки одбор у проширеном саставу, с тим да свака изборна листа не мора да има кандидате бирачких одбора у проширеном саставу. Бирачка места одређује Републичка изборна комисија на предлог градске изборне комисије. Гласање се не спроводи само ради лица која се бирају, већ и ради оних лица која гласају, односно ради бирача. Током одређивања бирачког места треба пазити да гласање не буде отежано за бираче. Највећи број бирача који може имати једно бирачко место износи 2500 бирача, с тим да свако бирачко место мора да има најмање 100 бирача, до одступања долази када због просторне удаљености или неповољног географског положаја бирачима је гласање отежано, у том случају бирачко место може да има мање од 100 бирача¹⁵⁴

6.6. Време и место одржавања избора

Избори за одборнике скупштине града као и избори за Народне посланике и председника Републике Србије увек се одржавају у недељу. Бирачко место се утврђује по унапред утврђеном принципу, с обзиром на број бирача и просторну удаљеност, тако да гласање протиче и почне без потешкоћа. Гласање се одвија у периоду од 7 до 20 часова. Бирач своје изборно право, право гласа, може да користи само током трајања избора, изборног дана. Бирач гласа на бирачком месту образованом у изборној јединици у којој је уписан у бирачки списак¹⁵⁵. Бирачко место може да обухвати део насељеног места, једно насељено место или више насељених места.

---

¹⁵³ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, стр.105.

¹⁵⁴ Чл. 47. Упутство за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, расписаних за 24. април 2016. године, *Службени гласник РС*, бр. 013-24/16.

¹⁵⁵ М. Пајванчић, *Изборно право, н.д.*, стр. 117-188.

За свако бирачко место мора бити одређен:

- број бирачког места,
- назив бирачког места,
- адреса бирачког места ,
- подручје с ког бирачки гласају на том бирачком месту.

Бирачка места одређују се у просторијама које се налазе у јавној својини, само у изузетним случајевима и са образложењем могу да се користе и просторије у приватној својини. Бирачка места би требало да се одређују у у приземљу објеката како би у тим објектима био омогућен приступ особама са инвалидитетом. Надлежност градске управе је да уреди бирачка места тако да у просторијама буде омогућено тајност гласања, видно истакнут број, назив бирачког места, државна застава Републике Србије, листа кандидата и извод из решења о одређивању бирачких места¹⁵⁶

6.7. Предизборна тишина

Право на информисање гарантује се свим учесницима у изборној трци ,политички актери су дужни да грађане обавештавају о својим програмима, активностима и кандидатима¹⁵⁷. Емитери током политичке кампање у обавези су да регистрованим политичким странкама, коалицијама и кандидатима омогуће једнаку заступљеност и спрече сваки облик дискриминације.¹⁵⁸ Медији играју пресудну и све више одлучујућу улогу у представљању кандидата, онда и не треба да чуди прописивање казне које следе у случају непоштовања закона и емитовања кандидата током предизборне тишине, новчане казне у случају објављивања процене резултата избора или претходних резултата износе од 100.000 динара до 600.000динара¹⁵⁹.

---

¹⁵⁶ Чл. 7. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Лознице, расписаних за 24. април 2016.г., Службени лист града Лознице, бр. 013-1-3/2016-III.

¹⁵⁷ Чл. 4. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹⁵⁸ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, *н.д.*, стр. 198.

¹⁵⁸ Чл. 5. Закон о радио дифузији, *Службени гласник РС*, бр. 42/2002, 97/2004, 76/2005, 79/2005 –др.закон , 62/2006, 85/2006 и 86/2006.

¹⁵⁹ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Клачар, Д. Вучетић, С. Могић, *н.д.*, *н.д.*, стр.198.

Предизборна тишина је институт који забрањује објављивање и емитовање изборних порука од стране политичких субјеката неколико дана пре дана када се одржавају избори за одборнике скупштине града. Предизборном тишином се забрањује објављивање на емитерима као што су телевизија и радио станице. Закон изричито налаже да се изборна пропаганда преко средстава јавног обавештавања и јавних скупова и објављивање процене резултата избора забрањује 48 часова пре дана одржавања избора и на дан одржавања избора до затварања бирачких места, односно до 20 часова¹⁶⁰.

6.8. Изборни дан

Бирачи су субјекти који имају право гласа, њихово право зајемчено је уставом и законима. Право гласа је једно од најзначајнијих изборних права. Оног момента када грађани постану бирачи, имају право да бирају одређена лица, тј. кандидате у представничка тела, у скупштину града. Треба разлучити два наизгед слична појма, а то су право гласа и бирачко право, иако се чини да појмовних разлика нема, разлике ипак постоје. Бирачко право видели смо да се стиче уписом у бирачки списак, сходно томе лице које иако испуњава све услове неће бити бирач и неће имати могућност да своје право гласа користи и ужива у свом праву и то све до момента до када не буде уписани у бирачки списак. Бирач је на тај начин, како истиче чувени Слободан Јовановић, исто што и неуведени бирач који има иста она права као и уведени, с тим да он није лишен бирачког права, већ лишен могућности гласања¹⁶¹. Изборни дан је дан када се спроводе избори, у овом случају избори за одборнике Скупштине града. Сваком бирачу се обавезно, најдоцније пет дана пре дана одржавања избора, доставља обавештење о дану и времену одржавања избора, са бројем и адресом бирачког места на коме се гласа и бројем под којим је уписан у извод из бирачког списка¹⁶². Бирач на изборни дан употребљава своје право гласа. Но пре него што бирач дође на бирачко место и гласа потребно је да се испуне одређена законска правила.

---

¹⁶⁰ Чл. 5. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁶¹ М. Пајванчић, *Изборно право, н.д.*, стр.106.

¹⁶² Чл. 54. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

6.8.1. Припреме за почетак гласања

Бирачки одбор састаје се пре почетка избора, тачније у 6 часова, како би се што боље припремио за гласање. Чланови бирачког одбора припремају почетак гласања унапред утврђеним редоследом. Према последњем донетом правилнику о раду бирачког одбора, чланови бирачког одбора дужни су да током читавог изборног дана носе идентификационе картице¹⁶³. Прва радња коју спроводи бирачки одбор је отварање вреће са изборним материјалом запечаћене сигурносном затворницом, сигурносну затворницу он мора обавезно да преда градској изборној комисији приликом примопредаје изборног материјала. Након отварања вреће бирачки одбор је у обавези да утврди да ли је примљени материјал за гласање исправан и потпун.

Тек након спроведених радњи може да приступи уређивању бирачког места, где се са осталим члановима договара о начину рада и подели задужења приликом спровођења гласања¹⁶⁴. Бирачки одбор утврђује потпуност и исправност изборног материјала, тиме што упоређује са стањем из записника о примопредаји изборног материјала, на тај начин увиђа да ли је примљени материјал потпун и исправан. Ако нешто од изборног материјала недостаје, бирачки одбор то констатује у записнику о раду бирачког одбора и о томе одмах обавештава градску изборну комисију која је дужна да одмах обезбеди материјал који недостаје, а који обезбеђује из обавезне резерве и доставља без одлагања бирачком одбору. Важно је напоменути да гласачки листићи не представљају сметњу због које бирачки одбор не може да отвори бирачко место, напротив, бирачко место може и треба бити отворено на време, у току дана избора градска изборна комисија дужна је да достави недостајући број гласачких листића бирачком одбору¹⁶⁵.

---

¹⁶³ Чл. 2. Правила о раду бирачких одбора за спровођење за председника Републике, расписане за 2.април 2017. , *Службени гласник РС*, бр. 104/09.

¹⁶⁴ Ibid. чл.6.

¹⁶⁵ М. Јовановић, М. Марковић, Ђ. Вуковић, Д. Ђурђевић, М. Чуљковић, Ђ. Вуковић, Б. Кларчар, Д. Вучетић, С. Могић , *н.д.* стр. 107-108.

Пре почетка гласања свако бирачко место мора да има:

- збирну изборну листу,
- извод из бирачког списка,
- један спреј за обележавање прста,
- једну УВ лампу,
- гласачку кутију,
- гласачке листиће,
- параван за обезбеђивање тајности гласања,
- контролни лист,
- прибор за печатење гласачке кутије.

Надлежност бирачког одбора је да провери да ли су на самом бирачком месту или на 50 метара од бирачког места истакнуте ознаке кандидата, а истицање ознака кандидата је забрањено током изборног дана, у случају да постоје ознаке дужан је да их уклони, као и пропагандни материјал уколико се налази 50 метара од бирачком места. Уклањање може извршити сам или комунална служба, коју је дужан он да обавести.

Бирачки одбор уређује просторију за гласање тако да од улаза, до гласачке кутије, места за обављање изборних радњи буду постављена следећим редоследом:

- место на коме члан бирачког одбора рукује УВ лампом;
- утврђује идентитет бирача;
- место на коме се налази извод из бирачког списка и посебан извод из бирачког списка за бираче на одслужењу војног рока, на војној вежби или на школовању у јединицама или установама Војске Србије, ако гласају на том бирачком месту;
- место на коме се уручују гласачки листићи;
- место на коме члан бирачког одбора рукује спрејом за обележавање прста бирача;
- паравани за гласање, који морају бити тако постављени да обезбеде тајност гласања, чак и од чланова и заменика чланова бирачког одбора;
- гласачка кутија¹⁶⁶.

Чланови бирачког одбора дужни су да се договарају о подели рада, при чему је најважније да се утврди који ће чланови, односно заменици чланова, бити задужени за спровођење радњи као што су руковање УВ лампом, утврђивање идентитета, руковање изводом из бирачког списка, чување и додељивање гласачких листића, руковање спрејом и надзирање гласачке кутије.

---

¹⁶⁶ Т. Стојчевић, М. Даниловић, М. Шупут, *н.д.*, стр. 153-154.

Бирачки одбор је у обавези да лицима које прате ток гласања тј. посматрачима додели одговарајуће место, са кога ће им рад бити несметан и олакшан.¹⁶⁷ Право да присуствују и учествују у одлучивању током изборног дана имају осим чланова бирачког одбора и заменици чланова бирачког одбора. Ово право чланови бирачког одбора не могу ни на који начин ускратити заменицима чланова, чак и онда када се на бирачком месту налази његов члан. Заменик члана може да даје идеје предлоге и примедбе. Његово присуство може ускратити председник бирачког одбора у случају када се услед присутности великог броја лица на бирачком месту може повредити битно право, а то је тајност гласања¹⁶⁸.

6.8.2. Почетак гласања и гласање

Гласач у Републици Србији гласа тајно, посредно и лично. У Србији важи пропорционални систем гласања. Бирач гласа у пропорционалном изборном систему уз затворене кандидатске листе, то значи да он не гласа директно, за одређеног кандидата, већ индиректно, тачније за кандидатску листу, односно политичку странку¹⁶⁹. На тај начин иако слободном вољом даје глас, ускраћен да директно утиче која ће се лица налазити на кандидатској листи. Бирач долази у стање да уместо да гласа за одобрника који је на основу личних карактеристика и политичког програма стекао симпатије бирача, гласа за политичку странку. Одобрници тако постају незаинтересовани да улажу у себе и оснаже свој идентитет, приклањају се политичкој странци и покушавају да добију што већу наклоност вође. Будући представници тако остају потпуно глуви за интересе оних који су омогућили да буду ту где јесу, а бирачи ускраћени за било какве промене. Бирач може само лично да гласа и своје право не може да пренесе на друго лице. Бирач гласа искључиво и само за једну изборну листу, заокруживањем редног броја испред назива изборне листе. Бирача нико не може да присили да изађе и гласа током избора, да ли ће гласати или не за одређену кандидатску листу је његова слободна воља. Бирача нико не може да позове на одговорност због тога што није гласао.

---

¹⁶⁷ Чл. 74. Упутство за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, расписаних за 24. април 2016. године, *Службени гласник РС*, бр. 013-24/16.

¹⁶⁸ Чл. 58. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁶⁹ М. Пајванчић, *Изборно право, н.д.*, стр.108-109.

Нико нема право да тражи од бирача податак којим би се изјаснио о томе за кога и како је гласао¹⁷⁰. Гласање у демократском друштву спроводи се непосредно и лично, јавно гласање или посредно гласање напуштено је одавно. Иако би по мишљењу Слободана Јовановића гласање требало да буде јавно, јер се бирачко право бирачу не даје у приватном, него у јавном интересу, па се сходно томе то тиче јавних тј. државних интереса. Гласање се спроводи тајно из још битнијих разлога, како носиоци кандидатских листа не би могли да врше притисак на грађане, бираче, и тако ускраћују њихову слободну вољу¹⁷¹. Јавно гласање има једну предност, довођење моралне одговорности код бирача приликом гласања, у данашњем друштву и добу, позивање на моралну одговорност тешко може да доведе до позитивних резултата. Поборници тајног гласања истичу да се јавним гласањем остварује могућност куповине гласова, док се тајним гласањем ускраћује ова могућност носиоцима власти и другим политичким странкама. Данас смо ипак сведоци нарушеног и пољуљаног појма "тајно" гласање, јер све што је тајно постало је јавно, унапред знано. У овој игри тајности учествују сви, директно кршећи устав и основно изборно људско право. Гласање почиње тако што се бирачко место отвара у 7 часова, бирачко место отвара бирачки одбор.

У случају да постојања недостатака приликом утврђивања изборног материјала, бирачки одбор може донети одлуку којом ће се бирачко место отворити касније, на овај начин остварује се могућност да се испуне сви потребни услови. У случају постојања недостатака, избори се на том бирачком месту могу поништити. Записник о раду бирачког одбора је од великог значаја јер се у њему налазе све изборне радње које спроводи бирачки одбор током изборног дана. Председник бирачког одбора у записник о раду бирачког одбора уноси имена присутних чланова и заменика чланова бирачког одбора. Председник је дужан да присутне чланове и заменике чланова бирачког одбора упише у одговарајућу евиденцију присутних чланова и заменика чланова бирачког одбора у сталном или проширеном саставу. Записник о раду бирачког одбора служи као основ за исплату накнаде за рад у бирачком одбору¹⁷².

---

¹⁷⁰ Т. Стојчевић, М. Даниловић, М. Шупут, *н.д.*, стр. 159.

¹⁷¹ В. Михајловић, *Уставно право*, Краљево, 2009, стр. 338.

¹⁷² Чл. 11. Правила о раду бирачких одбора за спровођење за председника Републике, расписане за 2. април 2017., *Службени гласник РС*, бр. 104/09.

Бирачки одбор је у обавези да провери да ли се у гласачкој кутији налази контролни лист, контролни лист има пресудну улогу за почетак гласања у том бирачком месту. Уколико се деси да у бирачкој кутији нема контролног листа, распушта се бирачки одбор, именује нови чланови, а гласање се на том бирачком месту понавља. Гласачка кутија проверава се у присуству бирача који први дође на бирачко место. Резултат контроле уписује се у контролни лист, који потписују чланови бирачког одбора и бирач који је први дошао на бирачко место. У гласачку кутију убацује се контролни лист, а затим се она у присуству првог бирача печати, ове изборне радње уносе се у записник о раду бирачког одбора.¹⁷³

6.8.2.1. Гласање на бирачком месту

Гласање на бирачком месту почиње доласком бирача на бирачко место, како би гласање протекло у складу са законским прописима, потребно је да се бирачки одбор залаже за поштовање процедуре током изборног дана. Основно правило је да бирач може искључиво да гласа једном и то лично, а свој глас не може да пренесе на неко друго лице¹⁷⁴. Ниједно лице не може добије више од једног гласачког листића, гласање уз помагача не сматра се гласањем уместо другог лица. На бирачком месту забрањено је коришћење мобилног телефона, пејџера или других средстава веза и комуникација¹⁷⁵. Бирачки одбор не сме да врши никаква дописивања или друге промене у изводу из бирачког списка. Лична познантства са бирачем који није уписан у бирачки списак не могу бити основ за гласање. Бирачки одбор не сме да врши никакву корекцију бирачког списка¹⁷⁶. Када бирач дође на бирачко место бирачки одбор врши проверу да ли је бирач можда гласао на другом бирачком месту.

---

¹⁷³ Чл. 67. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁷⁴ Чл. 34. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹⁷⁵ Чл. 55. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁷⁶ У појединим земљама омогућено је дозвољен је упис бирача у бирачки списак на сам дан гласања, међу тим земљама налазе се Пољска, Чешка, Румунија и Русији.

Бирачки одбор спречава да неко лице гласа више пута тиме што користи невидљиво мастило којим евидентира бираче и УВ лампу којом проверава да ли је бирач на неком другом бирачком месту гласао. Трајање ознаке на кажипрсту је минимум 24 часа.¹⁷⁷ Бирачки одбор утврђује да ли је кажипрст десне руке бирача већ обележен невидљивим мастилом, у случају да бирач нема кажипрст, евиденција се врши на осталим прстима, зато бирачки одбор проверава да ли су обележени прсти леве руке бирача. Када се УВ лампом утврди да је бирач већ гласао на другом бирачком месту, бирач је дужан да без одлагања напусти бирачко место. Пошто бирачки одбор утврди да бирач није гласао, бирач прилази следећем члану бирачког одбора где члан бирачког одбора утврђује његов идентитет. Идентитет бирача утврђује се личном картом, пасошем и важећом возачком дозволом, још једна од новина је да бирач може да гласа са личном картом којој је истекао рок важења, под условом да приложи потврду МУП-а, о поднетом захтеву за издавање личне карте. Бирач је дужан да саопшти своје име и презиме, предаје бирачком одбору обавештење о дану и времену одржавања избора и доказује свој идентитет. Бирач може и не мора да члану бирачког одбора покаже обавештење о дану и времену одржавања избора.

Члан бирачког одбора приступа проналажењу бирача у изводу из бирачког списка, проналази бирача и заокружује редни број испред имена бирача. Бирач се потписује тако што својеручно исписује свој потпис на одговарајућем месту у изводу из бирачког списка. Бирачки одбор омогући ће бирачу да гласа иако бирач поседује важећи документ из кога је наведено друго презиме у односу на презиме које се налази у бирачком списку, под условом да на основу слике бирача и јединственог матичног броја у документу којим доказује свој идентитет може да утврди да је у питању иста особа. Посебна правила гласања важе за бираче који се налазе на одслужењу војног рока и који се налазе унутар завода за извршење заводских санкција.

---

¹⁷⁷ Чл. 68. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

Тек када бирачки одбор уручи гласачки листић, бирач прилази наредном члану бирачког одбора који му специјалним спрејом обележава кажипрст десне руке, испод корена нокта као знак да је гласао. Бирачу који нема кажипрст десне руке биће обележен следећи доступан прст удесно и коначно палац те руке. Бирачу који нема десну шаку, биће обележен кажипрст леве руке, односно следећи доступан прст улево и коначно палац те руке. Ако не постоји могућност таквог обележавања, обележавање се не обавља. Бирач попуњава гласачки листић иза паравана за гласање пошто га члан бирачког одбора поучи о начину гласања, ако бирач то захтева.

Члан бирачког одбора посебно упозорава бирача:

- да може да гласа само за једног кандидата, заокруживањем редног броја испред имена и презимена кандидата,
- да је гласање тајно и да се обавља иза паравана за гласање,
- да је гласање слободно и да нико нема право да спречава или приморава бирача да гласа, да га позива на одговорност због тога што јесте или није гласао или да тражи од бирача да се изјасни зашто је и за кога је гласао.

Тајност гласања ужива посебну законску заштиту, гарантована је међународним правним актима и подигнута на ниво уставне заштите, њоме бирач као слободан грађанин исказује своју слободну вољу, коју му ни на који начин друга лица не могу ускратити¹⁷⁸. Повреда тајности гласања има за последицу поништавања избора и распуштања бирачког одбора¹⁷⁹. Када попуни гласачки листић, бирач сâм пресавија гласачки листић, гласачки листић ставља у гласачку кутију, а затим напушта бирачко место.¹⁸⁰ Бирач може да не стави гласачки листић у гласачку кутију, већ да понесе гласачки листић са собом и не гласа, иако је претходно обавио све радње које су неопходне за гласање.

---

¹⁷⁸ М.Пајванчић, Изборно право, *н.д.*, .стр. 101.

¹⁷⁹ Чл. 24. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., Службени гласник РС, бр. 22/16.

¹⁸⁰ Чл. 34. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

6.8.2.2. Гласање са помагачем

Сва лица могу искористити своје законско право, право гласа, она ни на који начин не могу бити лишена овог права. Право гласа могу искористити и лица која нису способна да сама гласају, већ уместо њих гласа друго лице, тј. помагач. Бирач има право да дође на бирачко место у пратњи лица у које има поверење и које ће несумњиво следити вољу бирача¹⁸¹. У категорију лица која могу да гласају на овај начин спадају неписмена лица, слепа лица и лица са другим видом инвалидитета. Помагач је лице које помаже бирачу да гласа. То је лице које не гласа уместо бирача, већ технички, по инструкцијама које добије од бирача обавља гласање. Бирачки одбор надлежан је да посебно евидентира у Засписнику о раду ову категорију лица, наводећи укупан број бирача који су гласали уз помоћ помагача, колико је од тог броја гласало слепих лица, колико лица са другим видовима инвалидитета и колико неписмених лица, под којим редним бројевима су ти бирачи уписани у извод из бирачког списка¹⁸².

6.8.2.3. Гласање када бирач није у стању да дође на бирачко место

Гласање је право које је загарантовано свим грађанима Републике Србије. Реализацију овог права треба омогућити свим заинтересованим лицима, чак и оним лицима која нису у стању да дођу на бирачко место. Гласање бирача ван бирачког места може да се обави само на подручју градске општине којој припада бирач. Бирач мора да обавести бирачки о најкасније до 11 часова на дан избора. Право гласања ван бирачког места искључиво је резервисано за немоћна или спречена лица. У категорију немоћних и спречених лица спадају сва она лица која из здравствених разлога нису у могућности да дођу на бирачко место (стара лица, особе са инвалидитетом) или лица која због природе посла нису у могућности да остваре своје право.

---

¹⁸¹ М. Пајванчић, Изборно право, *н.д.*, стр. 104.

¹⁸² Чл. 25. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштине јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., Службени гласник РС, бр. 22/16.

Председник бирачког одбора задужује три члана бирачког одбора у проширеном саставу, који су представници предлагача, три различита кандидата (повереници бирачког одбора) да спроведу гласање ван бирачког места. Гласање ван бирачког места одвија се тако што повереници бирачког одбора прво врше проверу УВ лампом, а затим идентификује идентитет бирача. Гласање ван бирачког места разликује се од гласање на бирачком месту по томе што повереници бирачког одбора предају службени коверат у којем се налазе: гласачки листић, листа кандидата, потврда о изборном праву за гласање ван бирачког места и одвојено још један коверат. Обележавање бирача врши се на исти начин као и осталих бирача као и упознавање са начином гласања и гласање уз помоћ помагача.¹⁸³

Бирач након гласања мора да потпише потврду о свом изборном праву, а повереници бирачког одбора дужни су да то провере, у случају да недостаје потврда о бирачком праву сматраће се као да бирач није гласао. Ову чињницу бирачки одбор је у обавези да унесе у записник о раду бирачког одбора. Бирач ставља пресавијени гласачки листић у посебан коверат који повереници бирачког одбора пред њим печате жигом на печатном воску. Запечаћен посебан коверат бирач ставља заједно с потписаном потврдом о свом изборном праву у службени коверат који повереници бирачког одбора пред њим печате. Након завршеног гласања по повратку на бирачко место, повереници бирачког одбора предају службени коверат бирачком одбору. Бирачки одбор прво отвара службени коверат у којем мора да се налази потврда о изборном праву и заокружени редни број бирача из бирачког списка. Потом отвара другу коверту и гласачки листић убацује у гласачку кутију¹⁸⁴.

---

¹⁸³ Чл. 72. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁸⁴ Чл. 26-28. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., *Службени гласник РС*, бр. 22/16.

6.8.3. Одржавање реда на бирачком месту

За одржавање реда на бирачком месту задужени су чланови бирачког одбора и у одређеним случајевима председник бирачког одбора У случају да се на бирачком месту наруши ред, бирачки одбор може да прекине гласање све док се ред не успостави поново. Ако је прекид гласања трајао дуже од једног часа, гласање се продужава за онолико времена колико је прекид трајао¹⁸⁵. На бирачком месту бирачи долазе како би гласали, зато је задржавање забрањено свим лицима која нису чланови бирачког одбора. Посматрачи и изузетно припадници медија, могу да присуствују само ради припрема извештаја у току гласања. Припадници полиције могу да присуствују на по позиву председника бирачког одбора, када је нарушен јавни ред и мир на бирачком месту¹⁸⁶.

На бирачком месту забрањено је:

- коришћење мобилних телефона и других средстава веза и комуникација, као и фото-апарата и камера.
- да се, ван службене евиденције у изводима из бирачког списка, праве спискови бирача који су изашли на гласање (уписивањем имена или редног броја из извода из бирачког списка бирача који су изашли, или нису изашли на гласање).

Повреда наведених забрана сматра се нарушавањем реда на бирачком месту. Изузетно, дозвољено је да чланови бирачког одбора који су задужени да рукују изводима из бирачког списка, уписују цртице на посебном листу хартије и тако воде евиденцију о излазности бирача, с тим да податке о излазности саопштавају свим члановима бирачког одбора. Од отварања до затварања бирачког места, бирачки одбор обавештава градску изборну комисију о току гласања у складу са посебном одлуком изборне комисије¹⁸⁷.

---

¹⁸⁵ Чл. 57. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁸⁶ Чл. 58. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁸⁷ Чл. 29. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., *Службени гласник РС*, бр. 22/16.

6.9. Утврђивање, обрада и објављивање резултата избора

Утврђивањем резултата избора бирачки одбор окончава са радом и са изборним радњама. Док посао градске изборне комисије тек предстоји и овде се не завршава. Гласачка места затварају се у 20 часова и тиме се завршава изборни дан. Сва лица која су присутна на бирачком месту имају право да остваре своје право гласа, бирачки одбор је у обавези да им несметано омогући ово право. Када се на бирачком месту затекне одређен број бирача, а прошло је 20 часова, председник бирачког одбора дужан је да одреди члана или заменика члана бирачког одбора који ће да утврди колико бирача се налази на бирачком месту. Председник бирачког одбора одређује члана или заменик члана бирачког одбора да стане иза последњег затеченог бирача како би означио крај реда и сачекао да сви бирачи који су се затекли на бирачком месту гласају¹⁸⁸. Тек након затварања бирачког места, бирачки одбор, као надлежни орган, утврђује резултате избора. При утврђивању резултата избора бирачки одбор спроводи следеће радње:

- попуњавање контролног формулара,
- утврђивање важећих и неважећих листића,
- логичко рачунска контрола утврђених резултата.

6.9.1. Утврђивање резултата избора

Утврђивање резултата спроводи се како би се утврдио коначни резултат избора. Утврђује се како су бирачи и за кога гласали. Током утврђивања резултата морају да присуствују сви чланови бирачког одбора и заменици чланова бирачког одбора. Бирачки одбор попуњава контролни формулар за проверу логичко-рачунске исправности резултата гласања на бирачком месту¹⁸⁹. Поступак попуњавања контролног формулара спроводи се тако што на основу броја бирача уписаних у извод из бирачког списка утврђује укупан број уписаних бирача на бирачком месту, бирачки одбор уписује број примљених гласачких листића.

---

¹⁸⁸ Ibid. чл. 34.

¹⁸⁹ Чл. 35. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., Службени гласник РС, бр. 22/16.

Потом приступа пребројавању неупотребљених гласачких листића и заокружених бирача¹⁹⁰. Након свих изборних радњи, бирачки одбор приступа отварању гласачке кутије. У гласачкој кутији бирачки одбор треба да пронађе контролни лист за проверу исправности гласачке кутије, из гласачке кутије проверавају се сви гласачки листићи који се налазе у њој и утврђује број бирача који су гласали. Гласачки листићи разврставају се на важеће и неважеће, затим се врши њихово пребројавање. Прво се проверавају неважећи, а затим важећи гласачки листићи. Важећи гласачки листићи класификују се по кандидатима, у случају да неки бирачки одбор залепи један гласачки листић на гласачку кутију, тај гласачки листић, након гласања треба да се уброји као неупотребљен гласачки листић. Након извршене процедуре попуњавања контролног формулара и извршене логичко-рачунске контроле, резултати гласања уносе се у Записник о раду бирачког одбора¹⁹¹.

6.9.2. Разликовање важећег и неважећег гласачког листића

Бирачки одбор утврђује важеће и неважеће гласачке листиће по унапред утврђеној процедури. Бирачки одбор након утврђивања неважећих гласачких листића уноси у записник број неважећих листића, печати у посебан омот, назначавачући да се у њему налазе неважећи гласачки листићи. Након тога утврђује број важећих листића и спроводи исту процедуру, с тим да важеће листиће печати одвојено и ставља у посебан омот¹⁹².

Неважећи гласачки листић је гласачки листић који није попуњен или гласачки листић који је тако попуњен да се не може поуздано утврдити за ког кандидата је бирач гласао, неважећи гласачки листићи су:

- листић на коме је бирач заокружио или подвукао више од једног редног броја испред имена и презимена кандидата;
- листић на коме је бирач заокружио или подвукао више од једног имена и презимена кандидата;
- листић на коме је бирач заокружио или подвукао више од једног назива предлагача кандидата.

---

¹⁹⁰ Чл. 35. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹⁹¹ Чл. 74. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

¹⁹² Чл. 35. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

Важећи гласачки листић је онај гласачи листић на коме је заокружен један редни број испред имена и презимена кандидата, као и гласачки листић који је попуњен на начин из којег се са сигурношћу може закључити за кога је бирач гласао, као на пример:

- ако је на гласачком листићу бирач заокружио или подвукао име и/или презиме кандидата;
- ако је на гласачком листићу бирач заокружио или подвукао назив предлагача кандидата;
- ако је на гласачком листићу бирач заокружио или подвукао део назива предлагача кандидата;
- ако је на гласачком листићу бирач заокружио или подвукао и редни број и име и презиме кандидата и назив предлагача тог кандидата;
- ако је на гласачком листићу бирач заокружио или подвукао редни број кандидата и/или име и презиме кандидата и/или назив предлагача кандидата.

Још једно битно правило које важи за гласачк листиће и које треба напоменути је и то да уколико је гласачки листић попуњен на начин из кога се може поуздано утврдити за ког кандидата је бирач гласао, он ће бити важећи упркос томе:

- што су на листићу исписани или нацртани коментари, пароле и друге поруке;
- што су имена других кандидата или називи других предлагача кандидата прецртани¹⁹³.

6.9.3. Попуњавање записника о раду бирачког одбора

Записник о раду бирачког одбора је од велике важности, захваљујући записнику о раду утврђује се начин гласања, правилност рада бирачког одбора, начин поступања, број лица који мора бити присутан током изборног дана итд. Путем записника о раду бирачког одбора може да се утврди да ли је било неправилности и каквих током изборног дана. Образац, тј. изглед записника о раду бирачког одбора утврђује градска изборна комисија. Записник о раду бирачког одбора попуњава се након извршене логично-рачунске контроле и када су сви резултати исправни.

---

¹⁹³ Чл. 37. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., Службени гласник РС, бр. 22/16.

Засписник о раду бирачког одбора штампа се у шест примерака, први се доставља градској изборној комисији, други се истиче на бирачком месту на јавни увид, а преостала четири примерка записника уручују се представницима предлагача кандидата који су освојили највећи број гласова на бирачком месту¹⁹⁴. Уручење се извршава одмах, у случају да представници кандидатских листа имају своје представнике у бирачком одбору, у супротном своје примерке могу преузети код градске изборне комисије и то у року од 24 часа. Они кандидати који се нису пласирали међу првих четири могу тражити од градске изборне комисије оверену фотокопију, у року од 24 часа од момента када бирачки одбор достави изборни материјал градској изборној комисији¹⁹⁵.

У Правилнику о раду бирачког одбора таксативно стоји шта све један Записник о раду бирачког одбора мора да садржи:

1. датум и место гласања,
2. број и назив бирачког места,
3. податке о гласању бирача на бирачком месту уз помоћ помагача,
4. податке о гласању бирача ван бирачког места ,
5. да ли је у гласачкој кутији пронашао контролни лист за проверу исправности гласачке кутије,
6. укупан број уписаних бирача,
7. број примљених гласачких листића,
8. број неупотребљених гласачких листића,
9. број бирача изашлих на изборе ,
10. број бирача који су гласали,
11. број неважећих гласачких листића,
12. број важећих гласачких листића ,
13. број гласова датих за сваку изборну листу,
14. примедбе и мишљења чланова и заменика чланова бирачког одбора у сталном и проширеном саставу.

---

¹⁹⁴ Ibid. чл. 39.

¹⁹⁵ Чл. 37. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

Након уписивања свих резултата бирачки одбор узима коверте у којима појединачно, ставља контролни лист за проверу исправности гласачке кутије, печати и исписује шта се у коверти налази, исти поступак важи и за неупотребљене гласачке листиће, неважеће гласачке листиће, важеће гласачке листиће и потврде о изборном праву за гласање ван бирачког места¹⁹⁶. Записник о раду бирачког одбора може да се штампа на језику националних мањина, уколико је у тој градској општини језик националних мањина у службеној употреби¹⁹⁷. Записник о раду бирачког одбора садржи примедбе, мишљења чланова и заменика чланова, као и свих чињеница које су од важне за гласање. Записник о раду бирачког одбора мора бити потписан од свих чланова бирачког одбора, у случају да записник о раду бирачког одбора не потпишу сви чланови или заменици чланова морају да се наведу разлози¹⁹⁸.

6.9.4. Логичко – рачунска контрола записника о раду бирачког одбора

Логичко-рачунска контрола постоји како би се предупредиле и избегле евентуалне грешке које постоје приликом попуњавања контролног формулара, када се утврђује резултат гласања на бирачком месту. Некада је уместо контролног формулара бирачки одбор резултате утврђивао путем записника о раду бирачког одбора. Иако овом контролом не постоји потпуна сигурност да не дође до омашке, тј. грешке, али се на овај начин може то на неки начин спречити. Логичко-рачунска контрола је обавезна и њу спроводи бирачки одбор, други орган изборне администрације. Логичко-рачунска контрола обухвата:

1. рачунско слагање података о бирачима,
2. рачунско слагање података о бирачима и гласачким листићима и
3. рачунско слагање података о гласачким листићима и гласовима.

Приликом прве рачунско-логичке контроле потребно је да се укупан број бирача који су гласали на бирачком месту буде једнак броју гласачких листића који се налазе у гласачкој кутији.

---

¹⁹⁶ Чл. 41-42. Правила о раду бирачких одбора за спровођење за председника Републике, расписане за 2.април 2017., *Службени гласник РС*, бр. 104/09.

¹⁹⁷ Чл. 37. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

¹⁹⁸ Чл. 75. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 129/2000, 34/2010.

Укупан број бирача који су гласали може бити једнак или мањи од броја бирача уписаних у изводу из бирачког списка, списку накнадних промена у бирачком списку и у посебном изводу из бирачког списка¹⁹⁹. Уколико је број бирача већи од броја бирача који су уписани у бирачки списак, бирачки одбор мора да утврди да ли је направио грешку случајно приликом бројања и у писању, такав вид грешке може лако да исправи и бирачки одбор не трпи никакве последице. Међутим у случају да је бирачки одбор намерно допустио бирачу да гласа, иако се бирач није налазио у бирачком списку, бирачки одбор сносиће последице, у том случају понавља се гласање на том бирачком месту и распушта бирачки одбор. Код другог рачунског обрачунавања, потребно је да се изврши слагање података о бирачима и гласачким листићима. Укупан број гласачких листића који се налазе у гласачкој кутији мора бити једнак или мањи од броја бирача који су изашли на изборе.

Број примљених гласачких листића једнак је збиру: броја неупотребљених гласачких листића и броја бирача који су изашли на изборе²⁰⁰. То значи да сваки бирач гласа само једном и употребљава само и искључиво један гласачки листић, зато у гласачкој кутији мора да се нађе онолико гласачких листића колико је бирача изашло на изборе, међутим, осим овог броја узима се у обзир и број неупотребљених гласачких листића. Подаци могу да указују и на мањи број гласачких листића, то се дешава уколико бирач свој гласачки листић узме са собом и однесе, јер бирач није у обавези да гласачки листић убаци у гласачку кутију. У случају да је дошло до грешке случајно током пребројавања и писања, такву грешку бирачки одбор с лакоћом може да исправи. Али уколико је неки бирач гласао два пута онда се као и у првом случају на том бирачком месту понављају избори и распушта бирачки одбор. И напослетку врши се рачунско слагање података о гласачким листићима и гласовима. Број гласачких листића који се налазе у гласачкој кутији једнак је збиру: броја неважећих гласачких листића и броја важећих гласачких листића

---

¹⁹⁹ Чл. 41. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., Службени гласник РС, бр. 22/16.

²⁰⁰ Ibid. чл. 42.

Број важећих гласачких листића мора бити једнак збиру броја гласова које су добили сви кандидати за одборнике скупштине града²⁰¹. У случају када се цифре не поклапају, односно број важећих и неважећих гласачких листића, бирачки одбор мора поново да изврши пребројавање свих гласачких листића.

6.9.5. Поступање са изборним материјалом

Бирачки одбор и градска изборна комисија од расписивања до окончања избора учествују самостално с једне стране, а с друге стране заједно, ослањајући се једни на друге. Само заједничко функционисање градске изборне администрације може да да успешне и завидне резултете, услед којих неће бити омашака, грешака и поновољених избора. Након спроведених изборних радњи, попуњавања записника о раду бирачког одбора, попуњавања контролног листа и служећи се логичко- рачунском контролом следи достављање изборног материјала градској изборној комисији од стране бирачког одбора.

Бирачки одбор без одлагања, а најкасније у року од осам часова од затварања бирачких места доставља изборни материјал градској изборној комисији²⁰². Бирачки одбор одређује лица која ће уз председника бирачког одбора, односно заменика председника бирачког одбора, бити одговорна за предају изборног материјала градској изборној комисији. Током предаје бирачког материјала право да присуствују остварују сва лица бирачког одбора, како чланови, тако и заменици. Бирачки одбор предаје градској изборној комисији:

1. први примерак Записника о раду бирачког одбора,
2. извод из бирачког списка и посебан извод из бирачког списка, ако су на бирачком месту гласали и бирачи који се налазе на одслужењу војног рока, на војној вежби или на школовању у јединицама или установама Војске Србије,
3. запечаћени коверат са контролним листом за проверу исправности гласачке кутије,
4. запечаћени коверат са неупотребљеним гласачким листићима,
5. запечаћени коверат са неважећим гласачким листићима,
6. запечаћени коверат са важећим гласачким листићима,
7. запечаћени коверат са потврдама о изборном праву за гласање ван бирачког места,
8. сигурносну затворницу која је коришћена за печатење вреће са изборним материјалом приликом примопредаје изборног материјала између радног тела и бирачког одбора пре гласања²⁰³.

---

²⁰¹ Ibid. чл.43.

²⁰² Чл. 38. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

²⁰³ Чл. 49 . Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, *Службени лист града Чачка*, бр. 3/73.

Извод из бирачког списка, посебан извод из бирачког списка, ако су на бирачком месту гласали и бирачи који се налазе на одслужењу војног рока, на војној вежби или на школовању у јединицама или установама Војске Србије, први примерак Записника о раду бирачког одбора и запечаћени коверат са потписаним потврдама о изборном праву за гласање ван бирачког места, бирачки одбор предаје одвојено од осталог изборног материјала, који се пакује у врећу за одлагање изборног материјала и тако предаје градској изборној комисији. После гласања у заводу за извршење заводских санкција, бирачки одбор, без одлагања, изборни материјал предаје изборној комисији.²⁰⁴ Приликом предаје изборног материјала градској изборној комисији, бирачки одбор сачињава записник.

Остатак изборног материјала који не укључује горе наведени материјал, а који је дужна пре отварања да обезбеди градска управа, као што је нпр. гласачка кутија, УВ лампа итд. бирачки одбор враћа, тј предаје градској управи. Као што се сачињава записник приликом предаје изборног материјала градској изборној комисији, сачињава се записник и приликом предаје изборног материјала градској управи.

Градској управи председник, тј. заменик председника бирачког одбора предаје и по један примерак попуњене евиденције о присутности на бирачком месту чланова и заменика чланова бирачког одбора у сталном и проширеном саставу²⁰⁵. По пријему изборног материјала од стране бирачког одбора градска изборна комисија, у року од 24 часа од затварања бирачких места дужна је да утврди: укупан број бирача уписаних у бирачки списак, број бирача који су гласали на бирачким местима, број бирача који су гласали ван бирачког места, укупан број примљених гласачких листића, укупан број неважећих гласачких листића, укупан број важећих гласачких листића и број гласова датих за сваку изборну листу²⁰⁶.

---

²⁰⁴ Чл. 46. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., Службени гласник РС, бр. 22/16.

²⁰⁵ Ibid. чл. 45.

²⁰⁶ Чл. 39. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

6.9.6. Расподела мандата

Након додељивања изборног материјала градска изборна комисија је у обавези да спроведе расподелу мандата одборницима Скупштине града. Она је дужна да изврши расподелу мандата најкасније у року од шест часова од достављања извештаја са бирачких места. Приликом вршења ових изборних радњи сачињава посебан записник. У Републици Србији мандати одборницима града деле се на основу пропорционалног изборног система. Овај систем настао је као реакција на већински изборни систем, у већинском изборном систему победник је носио цело парче колача, док би побеђени остајао празних руку. Пропорционални изборни систем сматра се праведнијим од већинског изборног система, мане овог система су те што у скупштини услед великог броја странака, разнолики политички миље отежава функционисања скупштине и њена стабилност је увек под знаком питања.²⁰⁷

Овај систем удаљава одборнике од њихове локалне средине и интереса и врло лако долази до сукоба локалног и партијског интереса, који се окончава послушношћу партији тј. вођи, а не интересима бирача захваљујући којима су и дошли на власт²⁰⁸. Позитивна страна овог система огледа се по томе што је ово најдемократскији вид изборног система. Свака странка на овај начин добија своје место под у скупштини и на тај начин се на један најсвеобухватнији начин огледа политички живот једне земље. Расподела мандата врши се према Д'онтовом систему уз поштовање цензуса који је некада износио 3%, међутим сада износи 5%, разлог томе је мноштво политичких странака у скупштини, што отежава њено несметано функционисање. Само она странка, кандидатска листа која је освојила више од 5% гласова од укупног броја бирача може да учествује у расподели мандата²⁰⁹. Градска изборна комисија утврђује колики број мандата припада свакој изборној листи. Политичке странке националних мањина и коалиције политичких странака националних мањина учествују у расподели мандата и кад су добиле мање од 5% гласова од укупног броја бирача који су гласали. Изборна комисија расподељује мандате применом система највећег количника.

---

²⁰⁷ В. Михајловић, *н.д.*, стр. 341.

²⁰⁸ М. Дамјановић, *Локална демократија стање и перспективе*, МАГНА АГЕНДА, Београд, 2011, стр. 118.

²⁰⁹ Д. Вучетић, Д. Јанићијевић, *н.д.*, стр. 45.

Мандати се расподељују тако што се укупан број гласова који је добила свака поједина листа подели бројевима од један закључно са бројем који одговара броју одборника који се бирају у скупштини града. Тако добијени количници разврставају се по величини, а у обзир се узима онолико највећих количника колико се бира одборника у скупштини града. Свака изборна листа добија онолико мандата колико тих количника на њу отпада²¹⁰. У изузетним случајевима може да се деси да остане неко место, тј. мандат нерасподељен. До такве ситуације долази када једна или више странака имају једнак и истовремено исти изборни количник, а за расподелу остаје само једно место за одборника. Преостали мандат даје се оној листи која је освојила већи број гласова.²¹¹ Градска изборна комисија је у обавези да у року од 24 часа од затварања бирачких места врши расподелу одборничких мандата који ставља на посебан записник.

Мандати који припадају изборној листи додељују се кандидатима који се налазе на тој листи, према редоследу у коме су уписани на изборној листи²¹². Градска изборна комисија најкасније у року од 10 дана, од дана објављивања укупних резултата избора све добијене мандате са изборне листе додељује кандидатима по редоследу на изборној листи, почев од првог кандидата са листе.²¹³ Она објављује резултате избора у року од 24 часа од затварања бирачких места. Сваком изабраном одборнику Скупштине града издаје уверење на основу кога је утврђено да је изабран за одборника града²¹⁴. Мандат одборнику града потврђује се на конститутивној седници Скупштине града²¹⁵. Чином издавања уверења, завршава се поступак спровођења избора за који је надлежна градска изборна администрација, иако градска изборна комисија наставља са радом и након окончања избора, а њена основна делатност и најважнија завршава се овде. Градска изборна комисија је дужна да врши заштиту изборног права у предизборном, изборном и постизборном периоду.

---

²¹⁰ Чл. 40-41. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

²¹¹ М. Пајванчић, *Уставно право*, н.д., стр.148.

²¹² Чл.41-42 Закон о локалним изборима *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

²¹³ Н. Ћирковић, Ј. Кукуров, *Локална самоуправа*, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, 2016, стр.96.

²¹⁴ Чл. 44-45. Закон о локалним изборима, *Службени гласник РС*, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.

²¹⁵ Ibid. чл. 56.

Санкције за повреду изборног права прописане су законом, а услед повреде изборног права може уследити поништење одређене изборне радње, једне или више, или поништење избора на бирачком месту²¹⁶. Делотворност изборног права заснива се на досупности правног лека, он захтева независност и самосталност органа који одлучују о заштити, претпоставка његове делотворности незискивање великих трошкова за странку која жели да га користи. Коришћење правног лека од стране бирача, кандидата и подносиоца изборне листе повезана је са садржином конкретног повређеног права, тј. слободе. У ту категорију спадају утужива права. Први основ за коришћење правног лека јесте претпоставка од стране субјекта да је његово право повређено²¹⁷. Правни лек којим располажу субјекти чије је изборно право повређено у току избора или услед неправилности у поступку предлагања избора јесу приговори против одлуке, радње или пропуштања бирачког одбора.

Приговор се подноси у року од 24 часа од часа када је донета одлука, односно извршена радња коју подносилац сматра неоправданом, односно када је учињен пропуст. Градска изборна комисија је дужна да донесе решење у року од 48 часова, од часа пријема приговора и достави подносиоцу приговора и свим подносиоцима изборних листа.

Приговор ће бити усвојен уколико градска изборна комисија:

- донесе решење којим поништава одлуку или изборну радњу бирачког одбора,
- не донесе решење у роковима предвиђеним законом.

Против решења донетог по приговору градске изборне комисије субјекти могу изјавити жалбу Управном суду²¹⁸. Жалба се подноси преко градске изборне комисије у року од 48 часова од пријема решења. Градска изборна комисија дужна је да у року од 24 часа од пријема жалбе достави Управном суду приговор и све потребне списе. Одлука по жалби донеће се најкасније у року од 48 часова од пријема жалбе са списима. Одлука Управног је правноснажна и против ње се не могу поднети ванредна правна средства.²¹⁹

---

²¹⁶ М. Пајванчић, *Изборно право*, н.д. стр. 154-155.

²¹⁷ М. Пајванчић, *Изборно право*, н.д. стр. 150-151.

²¹⁸ Ђ. Вуковић, Д. Вучетић, н.д., стр. 58

²¹⁹ Д. Вучетић, *У сусрет неизбежној кодификацији изборног законодавства*, Полис, бр.1. 2015, стр. 12

Ако суд усвоји жалбу и поништи изборну радњу, одговарајућа изборна радња се понавља, уколико поништи изборе, избори се понављају на том бирачком месу се најкасније за десет дана од доношења жалбе. Градска изборна комисија дужна је да спроведе поновљене изборе на оним бирачким местима на којим је било нерегуларности или кршење закона током изборног дана²²⁰. Услед повреде изборног права градска изборна администрација је дужна да сноси последице, против ње се може покренути прекршајни поступак. Услед тежег облика кривичног дела, које мора да буде учињено са умишљајем, прописује се казна затвора или новчана казна²²¹

---

²²⁰ Чл. 96-97. Закон о избору народних посланика, *Службени гласник РС*, бр. 35/2000, 57/2003.

²²¹ М. Пајванчић, *Изборно право, н.д.*, стр. 154-155.

Закључак

Локални избори су неминовност одрживог развоја локалне зајнице. Локални избори у Републици Србији пролазили су кроз различите етапе и развој. Деведесете године прошлог века постају обележје револуције на локалном ниову, увођење вишестраначја или вишепартијског система значајно је допринело томе. Надлежност градске изборне администрације је спровођење избора за одборнике скупштине града. Градска изборна администрација састављена је из два тела: градске изборне комисије и бирачког одбора. Градска изборна комисија је носилац права на информисање, она је дужна да врши заштиту повређеног изборног права или изборне радње. Заједно са бирачким одбором може сносити последице услед нерегуларног спровођења изборних радњи. Градска изборна администрација је несумљиво један од најбитнијих фактора за успешно спровођење локалних изборних радњи, а самим тим и локалних избора.

Регулисање надлежности градске изборне комисије и бирачког одбора је готово дословна рефлексија регулисања надлежности Републичке изборне комисије и бирачког одбора. Иако су нормативно тј. законски њена делатност и деловање уоквирени, ипак се располаже могућношћу за увођењем иновација. Недостатак иницијативе од стране одговорних лица спречава било какве промене у овом домену. Уместо трагања за одговорним лицима било најбоље решење оформити стручан тим који би уредио све сегменте делатности изборне администрације и донео нови свеобухватнији закон. Нека од решења могла би да буду и професионализација градске изборне администрације, односно физичких лица, која би деловала на основу стеченог знања и праксе у домену локалних избора и која би функционисала не на основу мандата, већ била радно ангажована за вођење свих локалних изборних циклуса.

Наиме према претеходној нормативној регулативи председник градске изборне комисије био је стручно лице из реда дипломираних правника, запослених у градској управи. На место председника градске изборне комисије долазило је физичко лице на основу знања и искуства у спровођењу изборног процеса, с циљем пружања стручне помоћи градској изборној комисији у обављању изборних радњи тј. избора.

Можда је само један од корака враћање макар оваквог нормативног решења, искорак ка будућем уређењу и решавању проблема организације изборне администрације. Једнако важно је осврнути се на пропуст, тј. проблем рада другог органа градске изборне администрације, бирачког или бирачких одбора. Бирачки одбори изискују издавање великих финансијских средстава за рад. Узгред, велика новчана средства троше се на чланове бирачких одбора, њихових чланова и замена, а да притом имамо у виду да се за чланове бирачких одбора бирају лица из редова политичких странака, неадекватно и недовољно обучена за посао који обављају.

Лица која су чланови или заменици чланова бирачких одбора добијају само упутства у папирној верзији о активностима и радњама која су дужна да поштују и извршавају, та упутства они су у могућности да тумаче само у сопственој режији, по сопственом нахођењу, онда никако не може да изненади, нити да зачуди када као резултат добијемо велике пропусте, грешке, све то доводи до понављања изборних радњи или избора и још већих новчаних издатака на терет града, тј. државе. Анализа упоредних локалних изборних система суседних држава такође пружа знатне новине које би значајно промениле систем функционисања градске изборне администрације, односно локалних избора. Локални изборни систем у Црној Гори указује да је у Републици Србији потребно унапредити изборе са технолошког аспекта. Технолошко унапређење заснива се на увођење екранизације која значајно олакшава и смањује грешке у раду градске изборне администрације. Модел изборног система Хрватске такође нуди нова решења у организацији градске изборне комисије. За чланове градске изборне комисије бирала би се искључиво лица са завршеним осмим степеном права, која никако не би могла да буду чланови политичких партија, тиме би се значајно утицало на промене у кадровском погледу и стало на пут ширењу моћи политике, тачније појединаца.

Литература

1. Блажић Ђорђевић: Локална самоуправа, Факултет за државне и европске студије, Подгорица, 2007.
2. Вучетић Дејан, У сусрет неизбежној кодификацији изборног законодавства, Полис часопис за јавну политику" бр.1. 2015, стр. 12.
3. Вучетић Дејан, Јанићијевић Дејан: Децентрализација као полазиште даљег развоја Србије, Ниш, 2006.
4. Грдешкић Иван, Политичко одлучивање, Алинеа, Загреб, 1995.
5. Дамјановић Мијат, Локална демократија стање и перспективе, МАГНА АГЕНДА, Београд, 2011.
6. Димитријевић Предраг, Управно право, Ниш, Правни факултет, 2008.
7. Димитријевић Предраг, Вучетић Дејан: Систем локалне самоуправе, Ниш, Правни факултет, 2016.
8. Илић Миле: Локална самоуправа и нови Устав Републике Србије, Ниш, 2006
9. Јовановић Милан, Марковић Милан, Ђорђе Вуковић, Дејан Ђурђевић, Милан Чуљковић, Бојан Клачар, Дејан Вучетић, Саша Могић: Приручник за спровођење локалних избора, Стална конференција градова и општина, Београд, 2016.
10. Марковић Ратко: Уставно право и политичке институције, Београд, 2008
11. Мијатовић Марко: Политичке последице локалних избора у Републици Србији, Универзитет у Београду, 2015.
12. Михајловић Владан: Уставно право, Краљево, 2009.
13. Павићевић Веселин, Комар Оливер, Вујовић Златко, Избори и изборно законодавство у Црној Гори 1990-2004, Подгорица, 2005.
14. Пајванчић Маријана: Изборно право, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, 2008.
15. Пајванчић Маријана: Уставно право, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, 2014.
16. Петровић Милан: Наука о управљању као претпоставка управне политике, Универзитет у Нишу, Ниш, 2011.
17. Соковић Сораја: Право на посматрање—ЦЕСИД, Београд, 2002.
18. Стојчевић Тамара, Даниловић Марко, Шупут Миодраг: Збирка прописа о локалним изборима, Службени гласник, Београд, 2008.
19. Ћирковић Никола, Кукуров Никола, Право локалне самоуправе, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, 2016.
20. Јовановић Милан, Изборно право посткомунистичких држава упоредна анализа, Страни правни живот", бр. 3/2005, стр. 45-78
21. Јовановић Милан, Систем локалне самоуправе у Србији- Генеза, последице и идеје за реформу, Полис, часопис за јавну политику, бр. 9 /2015, стр. 4-11.

Електронски извори

1. Вуковић Ђорђе, Вучетић Дејан, Неправилности у изборном процесу, Изборна администрација, (2013); преузето 22.08. 2017.
<https://sr.scribd.com/document/126360316/Izbori-2012-Ne-pravilnosti-u-izbornom-procesu>
2. Градска изборна комисија града Лесковца, Решење, (2016); преузето 12.08.2017.
http://www.gradleskovac.org/images/Lokalna_samouprava/izbori2016/dokumenti/Resenje_o_proglasenju_izborne_liste.PDF
3. Милосављевић Богољуб, Два века локалне самоуправе у Србији: Развој законодавстава 1804-2014, (2015); преузето 11.05.2017.
<http://www.skgo.org/publications/download/499 стр. 460.>
4. Народне новине, Закон о локалним изборима, Загреб, (2012); преузето 24.07.2017.
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_12_144_3074.html
5. ОЕБС Канцеларија за демократске институције, Приручник за посматрање избора, Пољска,(2006);преузето 26.07.2017.
<http://www.osce.org/sr/odihr/elections/70293?download=true>
6. Републички завод за статистику, Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији, (1996); преузето 13.05.2017.
<http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G1997/pdf/G19976002.pdf>
7. Републички завод за статистику, Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији, (2000); преузето 21.05.2017
<http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2001/pdf/G20016003.pdf>
8. Републички завод за статистику, Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији, (2004); преузето 29.05.2017
<http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2005/pdf/G20056002.pdf>
9. Републички завод за статистику, Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији (2009), преузето 02.06.2017
<http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2009/pdf/G20096005.pdf>
10. Републички завод за статистику, Избори за одборнике скупштина општина и градова у Републици Србији, (2012); преузето 03.06.2017
<http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2012/pdf/G20126016.pdf> стр.11.
11. Службени лист град Суботица, Одлука о обрасцима за спровођење појединих изборних радњи, (2012); преузето 17.06. 2017.
http://www.subotica.rs/documents/sluzbeni_list/su_sl_2012_9_sr.pdf
12. Службени лист град Суботица, Решење о одбацивању изборне листе, (2012); преузето 15.08.2017.
http://www.subotica.rs/documents/sluzbeni_list/su_sl_2012_11_sr.pdf

Прописи

1. Закон о избору народних посланика, Службени гласник Републике Србије, бр. 129/2000, 34/2010.
2. Закон о избору одборника и посланика, Службени лист Републике Црне Горе, бр. 16/200, 9/2001, 41/2002, 45/2004.
3. Закон о јавном информисању и медијима, Службени гласник Републике Србије, бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016.
4. Закон о јединственом бирачком списку, Службени гласник Републике Србије, бр. 104/2009 и 99/2011.
5. Закон о локалним изборима, Службени гласник Републике Србије, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011.
6. Закон о локалној самоуправи, Службени гласник Републике Србије, бр. 49/99.
7. Закон о локалној самоуправи, Службени гласник Републике Србије, 97/2016
8. Закон о политичким странкама, Службени гласник Републике Србије, бр. 36/2009 и 61/2015.
9. Закон о радио дифузији, Службени гласник Републике Србије, бр. 42/2002, 97/2004, 76/2005, 79/2005 – др.закон, 62/2006, 85/2006 и 86/2006.
10. Закон о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи, Службени гласник Републике Србије, бр. 47/91.
11. Закон о финансирању политичких активности, Службени гласник Републике Србије, бр. 43/2011 и 123/2014.
12. Закон о финансирању политичких активности, Службени гласник Републике Србије, бр. 123/2014
13. Закључак о начину рада и функционисања на поновним изборима за одборнике Скупштине града Крагујевца бр. 5/16.
14. Одлука о достављању и руковању гласачким листићима и осталим изборним материјалом на поновним изборима за одборнике скупштине града Крагујевца, Службени лист града Крагујевца, бр. 013-249 /16-I/02.
15. Одлука о мерама и активностима за обезбеђивање услова за рад и функционисање Градске изборне комисије, Службени лист града Крагујевца, број 11/12
16. Одлука о утврђивању броја, боје, облика, садржине, штампања и контроле штампања гласачких листића за поновне изборе за одборнике скупштине града Крагујевца, Службени лист града Крагујевца, бр. 9А/16.
17. Опште обавезујуће упутство радио и телевизијским станицама (емитерима) у предизборној кампањи за локалне, покрајинске и републичке скупштинске изборе, изборе за председника републике и изборе за националне савете националних мањина, Службени гласник Републике Србије, бр. 18/2012.

18. Одлука о одређивању штампарије за штампање гласачких листића и другог изборног материјала за спровођење изборног материјала за спровођење поновних избора за одборнике Скупштине града Крагујевца, Службени лист града Крагујевца,
19. Одлука о утврђивању броја, боје, облика, садржине, штампања и контроле штампања гласачких листића за поновне изборе за одборнике скупштине града Крагујевца, Службени лист града Крагујевца
20. Пословник градске изборне комисије Ниш, Службени лист града Ниша бр. 20/2016.
21. Пословник о раду градске изборне комисије града Лознице, Службени лист града Лознице, бр.013-1-200/2016.
22. Пословник о раду градске изборне комисије града Лесковца, Службени лист града Лесковца, бр. 18/2013.
23. Пословник градске изборне комисије града Београда, Службени лист града Београда, бр.18/2008.
24. Пословник Републичке изборне комисије, Службени гласник РС, бр. 36/11.
25. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за народне посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина једница локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије, бр. 013-95/17.
26. Правила о раду бирачких одбора за координирано спровођење избора за посланике Народне скупштине и избора за одборнике скупштина јединица локалне самоуправе, расписане за 24. април 2016.г., Службени гласник РС, бр. 22/16.
27. Правила о раду бирачких одбора за спровођење за председника Републике, расписане за 2.април 2017. године, Службени гласник РС, бр. 104/09.
28. Статут града Београда, Службени лист града Београда, број 39/08
29. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Чачка, Службени гласник Републике Србије, бр. 3/73.
30. Упутство за спровођење избора за одборнике скупштине града Врања и скупштине градске општине Врањска бања, Службени лист града Врања, бр. 013-6/2016-13.
31. Упутство за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, расписаних за 24. април 2016. године, Службени гласник РС, бр. 013-24/16.
32. Упутство о облику и димензији гласачке кутије, Службени гласник Републике Србије, бр.38/2000.

Сажетак

Локални избори су темељ друштвеног, политичког и правног организовања локалне заједнице. Одабиром представника на локалним изборима, дефинишу се, изграђују друштвене и политичке прилике у локалној заједници. Локални избори налазе се у знатно подређенијем односу у односу на остале изборе, они су често само обриси и сенке националних избора, осим овог становишта, постоји и становиште теоретичара који се не слажу се и сугеришу да су локални избори аутономни политички процеси, који су самостално одрживи, и који су у стању да функционишу, живе и опстају без ичијих уплива и моћи. Локални изборни систем у Републици Србији настао је током деведесетих година прошлог века, током два столећа доживљавао је бурне промене које су праћене сталним смењивањем политичких струја односно партија. Настанак вишестраначког система условио је настанак локалних избора, сходно томе локални избори су условили настанак законске регулативе. Два века локалних избора обележена су борбом против изборних нерегуларности и превирања. Закон о територијалној организацији и локалној самоуправи из 1991. године регулисао је први пут систем спровођења локалних избора, овим путем први пут је дефинисана и изборна администрација. Самосталност у виду законске регулативе локалних избора настаје 2002. године доношењем Закона о локалним изборима. Градска изборна администрација састоји се из два тела: градске изборне комисије и бирачких одбора. Градска изборна администрација формирана је по угледу на Републичку изборну комисију и бирачке одборе.

Надлежност градске изборне администрације је спровођење избора за одборнике скупштине града. Градска изборна комисија образује се за подручје изборне јединице. Именује се на предлог одборничких група у скупштини града, на период од четири године. Против одлука градске изборне комисије из деолокруга њене надлежности могуће је користити редовна и ванредна правна средства. Бирачке одборе образује градска изборна комисија. Они се образују за свако бирачко место посебно.

Градска изборна комисија учествује у свим сегментима изборног циклуса, за разлику од бирачких одбора чија је надлежност везана искључиво за изборни дан. Циљ истраживања овог рада је утврђивање карактеристика градске изборне администрације у позитивном праву Републике Србије, њен историјски развој и упоредо посматрање утицаја политичких дешавања, на локалном и државном нивоу, са свим специфичностима правних механизма, уз утврђивање разлога који утичу на слабост у организационом и кадровском погледу. Методи који су коришћени приликом писања ове рада и који су потпомогли да се на што целисходнији, учинковитији начин поспешти остваривање задатих циљева јесу аналитички, историјски, синхронистички и нормативно-компаративни метод.

Недостатак иницијативе од стране одговорних лица спречава било какве промене у овом домену. Уместо трагања за одговорним лицима било најбоље решење оформити стручан тим који би уредио све сегменте делатности изборне администрације и донео нови свеобухватнији закон. Нека од решења могла би да буду и професионализација градске изборне администрације, односно физичких лица, која би деловала на основу стеченог знања и праксе у домену локалних избора и која би функционисала не на основу мандата, већ била радно ангажована за вођење свих локалних изборних циклуса. Анализа упоредних локалних изборних система суседних држава такође пружа знатне новине које би значајно промениле систем функционисања градске изборне администрације, односно локалних избора. Кључне речи: локални избори, градска изборна администрација, градска изборна комисија, бирачки одбори.

Abstract

The organization and activity of the city election administration in the Republic of Serbia

Local elections are the base of the social, political and legal organization of the local community. By selecting representatives in the local elections, they define and build social and political opportunities in the local community. Local elections are in a much more subordinate relation to other elections, they are often only outlines and shadows of national elections. Apart from this point of view, there is also a view of theorists who disagree and suggest that local elections are autonomous political processes that are independently sustainable, and able to function, live and survive without any influence and power. The local electoral system in the Republic of Serbia was created during the 1990s and for two centuries there were many turbulent changes that were followed by the constant shift of political currents and parties. The formation of a multi-party system had an effect on the emergence of local elections, accordingly local elections required the creation of legal regulations. Two centuries of local elections are marked by the fight against electoral irregularities and turmoil. In 1991, the Law on Territorial Organization and Local Self-Government regulated the system of conducting local elections and the election administration was defined for the first time. Independence in the form of legal regulations for local elections was created in 2002 by passing the Law on Local Elections. The city election administration consists of two bodies: city election commissions and polling boards. The city election administration was formed on the reputation of the Republic Electoral Commission and the polling boards. The competence of the city election administration is the conduct of elections for councilors of the City Assembly.

The City Electoral Commission is formed for the territory of the constituency. It is appointed on the proposal of councilor groups in the City Assembly for a period of four years. It is possible to use regular and extraordinary legal remedies against the decisions of the City Electoral Commission from the scope of its jurisdiction. The polling boards are formed by the City Electoral Commission and they are made for each polling place separately. The City Electoral Commission participates in all segments of the election cycle, unlike the polling boards whose jurisdiction is related exclusively to the Election Day.

The aim of this paper is to determine the characteristics of the city election administration in the positive law of the Republic of Serbia, its historical development and in parallel the observation of the influence of political events at the local and state level, with all the specifics of legal mechanisms, while determining the reasons that affect weaknesses in the organizational and personnel aspects. The methods used in the writing of this paper which have helped to promote the achievement of the given objectives in a more efficient and effective manner are analytical, historical, synchronistic and normative-comparative methods.

Lack of initiative by responsible persons prevents any changes in this domain. Instead of searching for responsible people, the best solution was to create an expert team who would regulate all segments of the election administration's activities and bring a new more comprehensive law. Some of the solutions could also be the professionalization of the city election administration, that is, natural persons, which would work on the basis of acquired knowledge and practice in the field of local elections and which function would not be on the basis of mandate, but would be engaged in working for all local election cycles. Analysis of comparative local election systems of neighboring countries also provides significant news that would significantly change the system of functioning of city election administration, that is, local elections.

Key words: local elections, city election administration, city electoral commission, polling boards.

Биографија студента

Зорица Радуловић рођена је 22. јула 1992. године у Приштини. У Лапљем селу је завршила 2011. године гимназију „Приштина“- друштвено језички смер. Основне студије на Правном факултету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици завршила је 2015. године, са просечном оценом 8,33. Програм педагошко-психолошког образовања наставника завршила 2016. године. Мастер студије уписала је 2016. године и положила са просечном оценом 10,00.

Течно говори руски и немачки и служи се енглеским језиком.

**Изјава о истоветности
штампаног и електронског облика мастер рада**

Име и презиме аутора мастер рада: Зорица Радуловић

Наслов мастер рада: Организација и делатност градске изборне администрације у Републици Србији

Ментор: Проф. др Дејан Вучетић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предала Правном факултету Унивезитета у Нишу.

У Нишу, 23. октобар 2017. године

Потпис аутора

Изјава о ауторству и о одобравању објављивања мастер рада

Изјављујем да мастер рад, под насловом Организација и делатност градске изборне администрације у Републици Србији,

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- представља резултат сопственог истраживачког рада;
- није у целини, нити у деловима с моје стране пријављен за одбрану на другим факултетима или универзитетима; не крши ауторска права или интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу.

Аутор мастер рада: Зорица Радуловић

У Нишу, 23.10.2017. године

Потпис аутора